

Personální proměny volených orgánů MNV/MěstNV Kroměříž v přelomových okamžicích existence komunistického režimu (1948, 1968, 1989)

*/ Personnel changes in the elected bodies of the Local/Municipal National Committee
in Kroměříž at the turning points of the communist regime (1948, 1968, 1989)*

Vojtěch Navrátil

Abstracts:

In the 'life' of non-democratic political regimes, their beginnings (associated with the seizure and stabilization of power), as well as their endings and often also major internal crises, are inevitably accompanied by personnel changes at all levels of power. The representative bodies during the 41 years of communist rule in Czechoslovakia were no exception to this rule, having gone through three periods of significant personnel changes (after 1948, after 1968 and after 1989) during these four decades. The presented text deals with this topic at the local level, using the example of the Municipal National Committee in Kroměříž.

Keywords:

Kroměříž, Municipal National Committee, Communist Party of Czechoslovakia, 1948–1989, purges

Období více než 40leté existence nedemokratického komunistického režimu je rámováno uchopením moci Komunistickou stranou Československa (KSČ) v únoru 1948 a naopak její ztrátou v důsledku listopadových událostí roku 1989. Na dvě skoro přesné poloviny pak dělí tyto čtyři dekády existence komunistického režimu události spjaté s děním okolo pražského jara 1968 a jeho násilným potlačením ze strany Sovětského svazu a jeho věrných satelitních států.

Všechny tyto tři zlomové okamžiky existence komunistického režimu byly doprovázeny vedle jiného i výraznými personálními změnami v zastupitelských sborech. Rok 1948 se oproti zbylým dvěma sledovaným obdobím trochu odlišoval tím, že poslanci Ústavodárného národního shromáždění (ÚNS)¹ sice nebyli svými stranami nuceně zbaveni mandátů, ale na druhou stranu byli členové v zastupitelských sborech na nižších úrovních ihned v únorových dnech protiprávně odvoláváni aktem revolučního „práva“ na základě vyhlášek ministra vnitra, přestože toto bylo alespoň formálně v očích režimu zpětně legislativně „napraveno“ až takřka po šesti měsících. V letech 1969–1971 a 1989–1990 se pak odvolávání a doplňování zastupitelských sborů dělo již na základě legislativy formálně předtím schválené parlamentem. Tato změna praxe zbavování mandátů členů zastupitelských sborů ale byla v prvním případě oproti revolučnímu postupu roku 1948 jen toliko optická, jelikož i nyní jen sloužila, byť jinými prostředky, k utužení nastoleného nedemokratického režimu.

Tyto personální změny jsou celkem dobře v jednotlivých těchto obdobích zmapovány v případě parlamentní úrovně (Srov. např. DOBEŠ 2011, 83–91; VEBER 2008, 350–352; RYCHLÍK 2022, 80–82; KUDRNA 2021, 96–101; ROUBAL 2013; CIGÁNEK A KOL. 1992, 29–63), ale poznání těchto dějinných událostí nikdy nebude úplné, pokud se jejich výzkum nebude týkat i zastupitelských sborů na nižších úrovních. Jejich úloha byla v jednotlivých historických okamžicích tohoto období proměnlivá, ale stejně jako pro celostátní parlament pro ně platilo konstatování Adély Gjuričové a Tomáše Zahradníčka, že ve svém územním obvodu jednou působily „jako nástroj a dějiště změny, jindy jako pevnost vládnoucích“ (GJURIČOVÁ – ZAHRADNÍČEK 2018, 12). Předkládaný text si proto klade za cíl zmapovat a popsat personální proměny pléna a rady Místního národního výboru/Městského národního výboru (MNV/MěšTNV) v Kroměříži v těchto pro existenci komunistického režimu klíčových okamžicích. Sna-

hou je přitom sledovat změny vždy za celé dané volební období (1946–54, 1964–71, 1986–90) pro srovnání jejich četnosti, kontext jeho vývoje a také z důvodu, že všechny změny (zejména po únoru 1948) se neudály jednorázově, ale kvůli překotnému vývoji situace na několikrát. Kvůli četnosti velkých personálních obměn pléna a s tím i spjatými mnohými duplicitními změnami v radě, kdy se personální složení MNV Kroměříž měnilo v tomto období častěji než v průměru ve zbytku republiky, nejsou do přehledu zařazeny jednotlivé změny členů rady v letech 1946–1954. Uváděny jsou z tohoto funkčního období pouze změny na předsednickém postu a postech náměstků, a pokud to bylo v zápisech reflektováno, pak i stranické rozložení mandátů.

Čerpáno je primárně z (částečně neuspořádaného) archivního fondu MNV Kroměříž, konkrétně pak ze zápisů pléna MNV/MěstNV. Z nich se bohužel nedochovaly zápisy z roku 1971, takže v textu nemohly být zmapovány možné personální změny z posledního roku volebního období 1964–1971, v jiných zdrojích jako byla kronika města, městský zpravodaj či okresní týdeník Kroměřížská jiskra se autorovi žádné informace k tomuto tématu nepodařilo dohledat. Rovněž dochované zápisy z let 1948–1954 nesvědčí zrovna o systematické pečlivosti při vyhotovování zápisů, u nichž byla jako zhotovitelka uvedena tajemnice MNV Anna Šubčíková, která i přes své právní vzdělání např. v zápise z března 1948 ani nepovažovala za důležité uvést seznam členů pléna MNV zbavených jejich mandátů Místním akčním výborem Národní fronty (MAV NF) v Kroměříži.² V následujících letech pak jmenný seznam přítomných a nepřítomných členů pléna mnohdy nedával dohromady správný součet, některé změny v plénu nebyly ani zaznamenány a zmíněny byly jen v souvislosti se změnou ve složení rady. Mapování působení jednotlivých členů pléna je tak pro zakladatelské období komunistického režimu tímto ztíženo a musí se tak mnohdy postupovat deduktivní, resp. vylučovací metodou trochu připomínající detektivní práci.

Z fondu Okresního výboru (OV) KSČ Kroměříž bylo čerpáno ze zápisů předsednictva OV KSČ, pohovorových materiálů některých členů z prověrek z přelomu 60. a 70. let a z ojediněle dochovaných zápisů Městského výboru (MV) KSČ Kroměříž. I zde se ovšem některé materiály nedochovaly,³ protože ze zápisů předsednictva OV KSČ chybí roky 1949, 1989 a druhá polovina roku 1988. Rovněž tak scházejí pohovorové listy některých vyškrtnutých/vyloučených členů strany z období nástupu normalizace (např. tehdejšího tajemníka MěstNV Jána Haláse), které si z archivu OV KSČ na začátku ledna 1990 dle jednotlivých dochovaných poznámek/lístečků vypůjčili (a zjevně již nevrátili) členové Klubu Obroda.⁴ Sekundárně je pak v textu využíván dobový tisk, odborná literatura, městské kroniky či městský zpravodaj.

Z hlediska terminologického je v textu pro kroměřížský národní výbor (NV) ve 40. a 50. letech v souladu s dobovým legislativním názvoslovím používáno označení MNV (§ 1 odst. 1, § 2 odst. 1 Vládního nařízení č. 4/1945 Sb. z. a n.), zatímco v následujících dekadách je již nazýván dle nového zákona MěstNV (§ 13 odst. 3 Zákona č. 65/1960 Sb.). Stejně tak je v tomto textu hovořeno o členech NV v 40. a 50. letech jen jako o členech pléna, v době pozdější pak rovněž i jako o poslancích (§ 2 odst. 1 Zákona č. 65/1960 Sb.). U některých členů pléna z období 1946–1954 jsou jejich jména zapisovatelkou zaznamenána v různých podobách, která se autor tohoto textu snažil uvádět v jejich prvotně uváděné verzi, jestliže je v jiné podobě nenalezl v archivních materiálech jiné provenience. V několika případech naopak zapisova-

telka zapisovala křestní jména dotyčných pouze zkratkou, přičemž se pro tyto zkratky nabízí více možností. Pokud se je autorovi nepodařilo zjistit celé křestní jméno z jiných materiálů, tak u daných členů pléna jsou v tomto textu uváděna pouze v této zkrácené podobě. Kde to bylo možné zjistit či dopátrat, tak se autor snažil u jednotlivých osob uvádět stranickou příslušnost a rovněž tak u předsedů i jejich krátké curriculum vitae.

Předúnorový prolog

V mezidobí mezi koncem 2. světové války v roce 1945 a komunistickým převratem v únoru 1948 se až na některé výjimky v Československu neuskutečnily žádné přímé volby do MNV. Stranické poměry v jednotlivých obcích a městech tak v době násilného převzetí moci ze strany KSČ byly odvozeny od výsledku voleb do ÚNS v květnu 1946 (§ 1 Vládního nařízení č. 120/1946 Sb. z. a n.). V Kroměříži v nich zvítězila se ziskem necelých 30 % hlasů KSČ, těsně následována Československou stranou národně socialistickou (ČSNS) a Československou stranou lidovou (ČSL), poslední s odstupem skončila Československá sociální demokracie (ČSSD), přičemž v okrese naopak zvítězili lidovci těsně před komunisty (BARTOŠ – SCHULTZ – TRAPL 1978, 216). Toto vítězství tak zajistilo při obnově národních výborů KSČ v kroměřížském 36členném plénu MNV 11 mandátů (Josef Buchetka, Ignác Ginter,⁵ Libuše Haišmanová, Antonín Ján, Růžena Kiková, Františka Koutná, Ladislav Koutňák, Josef Plíhal, Karel Rajnoch, František Štáhel, Josef Zelinger), po 10 mandátech získali ČSNS (František Červinka, Josefa Fajková-Pokorná, Alois Jeřábek, Anna Kubínová, Vladimír Provazník, Ludvík Sedláček, Vojtěch Střelec, Antonín Svoboda, Vladislav Zahradník, Vincenc Žárský) a ČSL (Alois Budík, František Čada, Marie Grégrová, Viktor Hladil, Antonín Hrabal, Adolf Jachan, Leopold Kozák ml., Otakar Kubín, František Pečínka, Jan Sum ml.) a ČSSD pět (Antonín Conk, František Kalouda, Zdeněk Horáček, Klementina Vyskočilová, Bohumil Živný ml.) (MNVK, inv. č. 17).⁶ Krom členů pléna MNV jednotlivé strany jmenovaly i náhradníky, kteří ad hoc zastupovali jednotlivé členy své strany v případě jejich omluvené neúčasti na jednání pléna a nebo se stávali (řádnými) členy pléna v případě jejich rezignace, úmrtí či odvolání.

Tabulka č. 1: Výsledek voleb do ÚNS ze dne 26. května 1946 v Kroměříži a rozdělení mandátů v MNV

Strana	Hlasů		Mandátů
	Absolutně	%	
KSČ	3 480	29,72	11
ČSNS	3 324	28,39	10
ČSL	3 275	27,97	10
ČSDSD	1 577	13,47	5
Bílé lístky	53	0,45	-
Celkem	11 709	100,00	36

Zdroj: BARTOŠ – SCHULTZ – TRAPL 1978, 216; MNVK, inv. č. 17.

Novým předsedou MNV po Alexeji Čepičkovi (KSČ), jenž byl ve zmíněných parlamentních volbách v roce 1946 zvolen poslancem, se stal Josef Plíhal (KSČ).⁷ Plíhalo-

vým I. náměstkem byl zvolen Vincenc Žárský (ČSNS), II. náměstkem se stal Jan Sum ml. (ČSL). Na ČSSD již místo náměstka nezbylo, ale coby tzv. výkonný radní byl zvolen do nejužšího vedení města i sociální demokrat Miloš Živný ml. KSČ zaujala v radě MNV celkem čtyři místa, ČSNS a ČSL po třech a ČSSD dvě. (MNVK, inv. č. 17)

Mezidobí od ustanovení nového MNV po květnových volbách v roce 1946 do násilného uchopení moci KSČ, jež trvalo přibližně 21 měsíců, bylo vzhledem k deseti změnám členů MNV personálně poměrně turbulentní. Je přitom mít na paměti, že stejně jako v meziválečném období byly mandáty jednotlivých (nejen) členů MNV pojmány navzdory ústavní listině jako imperativní, tedy patřící politickým stranám (KUDRNA 2021, 94).⁸ Polovina těchto personálních změn se týkala KSČ, když Františku Koutnou, Antonína Jána, Karla Rajnocha, Josefa Plíhala a Růženu Kikovou, která nastoupila jako náhradnice v září 1946 a odstoupila o rok později, nahradili Bedřich Konečný, Karel Sigmund, Inocenc Kotek a Jan Čada.⁹ Z členů pléna MNV z řad ČSNS v něm před únorem 1948 skončili Alois Jeřábek, Anna Kubínová a Vojtěch Střelec, kteří byli vystřídáni Františkem Krejčířem, Arnoštem Vlčkem a Antonínem Krahulcem. U ČSL Marie Fojtíková nahradila Františka Pečíňku, u ČSSD Antonín Konečný Klemenčinu Vyskočilovou (MNVK, inv. č. 17; MNVK, inv. č. 18; MNVK, inv. č. 19).

Vůbec nejvýznamnější z těchto změn se týkala postu předsedy, kdy po jmenování Alexeje Čepičky ministrem vnitřního obchodu v prosinci 1947 se Josef Plíhal stal sekčním šéfem na témté ministerstvu. Souběžně byl také ještě několik týdnů předsedou MNV, byť se již dle zápisů jednání orgánů města neúčastnil (MNVK, inv. č. 18; MNVK, inv. č. 19). Po jeho rezignaci byla 4. února 1948 do čela města zvolena coby první žena v jeho historii Libuše Haišmanová (KSČ).¹⁰ Tato zhruba dvouměsíční prodleva byla způsobena zdlouhavými jednáními o nástupci Plíhala, kdy se jednotlivé strany nepřely o tom, zda jím má být člen KSČ, ale ohledně jména konkrétního kandidáta.

Ing. J. Plíhal, který rád všechno pleteně.

Karikatura Josefa Plíhala coby ještě představitele druhorepublikové SNJ (autorem byl pravděpodobně Cyril Měrka) Zdroj: STRÁŽ, 1938, r. I, č. 31, 5.

Při debatě na schůzích předsednictva MV KSČ 18. prosince 1947 a MV KSČ o dva dny později padly návrhy na lékárníka a člena pléna MNV Ignáce Gintra, kterého doporučila kádrová komise strany, a členy rady MNV Josefa Zelingra a Libuši Haišmanovou. Haišmanovou doporučil dříve ministr Čepička¹¹ a rovněž byla považována za větší diplomatku než Ginter, přičemž diplomacie mělo být v této době dle některých diskutujících potřeba více než hrubé síly.¹² Ani ona ani Zelinger se ale necítili vnitřně s to zaujmout pozici v čele města, takže i přes některé výhrady diskutujících MV KSČ vybral coby kandidáta na tuto funkci Gintra. Jelikož ale byly komunistům v té době známy výhrady ČSNS a ČSL vůči jeho osobě,¹³ tak byla jako tajná „záložní“ varianta schválena i Haišmanová. (KSČ-OVK, k. 13, inv. č. 180) Na prosincových jednáních kroměřížské NF pak národní socialisté a lidovci skutečně opakovaně odmítli návrhy na Gintra a žádali od KSČ na výběr více kandidátů, ČSSD v čele s Živným ml.¹⁴ byla svolná zvolit kteréhokoliv komunistického kandidáta (KSČ-OVK, inv. č. 68; KSČ-OVK, k. 13, inv. č. 180).

Na první schůzi NF v lednu 1948 pak došlo z vcelku kuriózního důvodu k další nedorodě, ačkoliv KSČ byla oficiálně ochotna vedle Gintra navrhnout již i Haišmanovou. Na této schůzi KSČ reprezentovali dva náhradníci a třetí komunistický zástupce Antonín Bajza neměl být o věci řádně informován, takže dle zprávy OV KSČ chybně „prohlásil, že KSČ má jen jediného kandidáta Gintra, protože ostatní event. kandidáti nejsou ochotni funkci přijmout.“ (KSČ-OVK, inv. č. 69). K dohodě na osobě Libuše Haišmanové coby předsedkyni MNV Kroměříž došlo tak až na další schůzi NF o týden později 14. ledna 1948 (KSČ-OVK, inv. č. 69).¹⁵

Změny po komunistickém převratu v letech 1948–1954

Hnacím motorem čistek ve společnosti a také v NV se v souvislosti s komunistickým převratem v únoru 1948 staly po celém Československu KSČ zakládané akční výbory Národní fronty (AV NF), jejichž členové byli vybíráni a schváleni místními sekretariáty KSČ. Tyto nezákonné orgány pak „v rozporu s platnými předpisy a právními normami zbavovaly řádně zvolené či jmenované funkcionáře funkcí a na jejich místa svévolně, z pozice síly dosazovaly komunisty či lidi komunistům oddané či nějakým způsobem zavázané“ (PERNES 2022, 22).

V případech odvolávání členů NV a jejich nahrazení členy KSČ či jejími sympatizanty se staly podkladem pro tento neústavní postup vyhlášky ministra vnitra Václava Noska (KSČ). První z nich byla vyhláška č. 305 z 25. února 1948 stanovující, že člen NV může být odvolán nejen pokud by vyšla najevo skutečnost, kvůli které se vůbec nemohl stát členem NV či porušil-li slibem převzaté povinnosti vůči lidu a lidově demokratické republice, ale může být odvolán také na návrh AV NF z obvodu působnosti daného NV (§ 2 odst. 1 Vyhlášky ministra vnitra č. 305/1948 Ú. I.). Další Noskova vyhláška, vydaná o dva dny později, pak řešila doplňování členů NV. Stanovovala, že NV budou doplněny nadřízeným orgánem (u MNV se jednalo o ONV) na návrh příslušného AV NF členy politických skupin a složek všenárodních organizací, jež jsou členy daného AV NF (§ 1 odst. 1-2 Vyhlášky ministra vnitra č. 314/1948 Ú. I.). Jestliže k doplnění členů NV došlo již před účinností této vyhlášky, tak mohl nadřízený orgán toto doplnění schválit anebo postupovat podle výše popsaného postupu (§ 2 Vyhlášky ministra vnitra č. 314/1948 Ú. I.).¹⁶ Tento i komunisty spatřovaný nezákonný stav byl retroaktivně en bloc „zlegalizován“ až 8. srpna 1948, kdy vešel v platnost zákon,

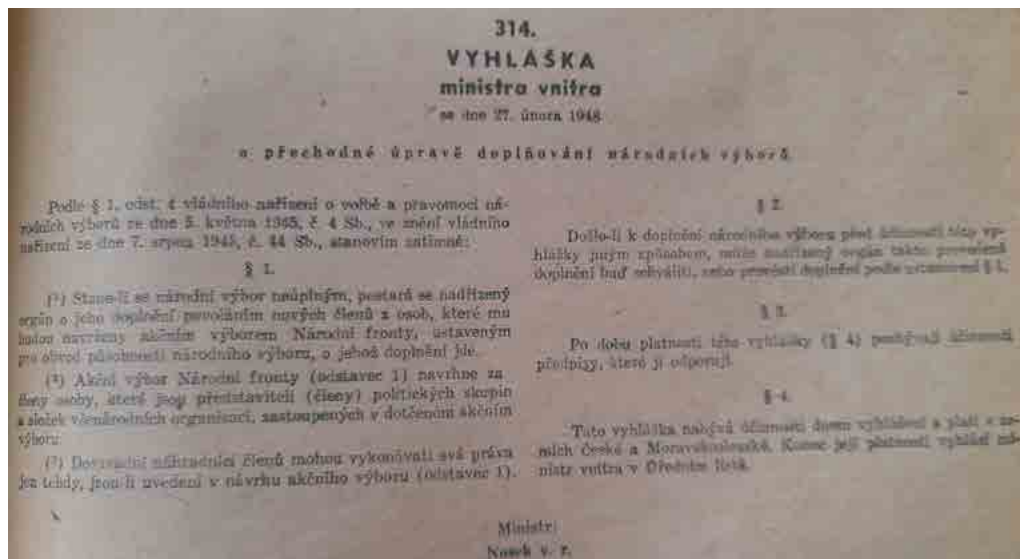
dle nějž „opatření akčních výborů nebo opatření učiněná na jejich návrh nebo na jejich místě, k nimž došlo v době od 20. února 1948 do dne počátku účinnosti tohoto zákona a která směřovala k ochraně nebo k zabezpečení lidově-demokratického zřízení nebo k očistě veřejného života, jsou po právu, a to i v těch případech, kdy by jinak nebyla v souladu s příslušnými předpisy“ (§1 odst. 1 Zákona č. 213/1948 Sb. z. a n.).

Tato změna charakteru politického režimu a majorizace zastupitelských sborů ve prospěch KSČ, byť se faktické rozhodování o osudech města přesunulo z jeho oficiálních orgánů do struktur KSČ, se v Kroměříži promítla na prvním „poúnorovém“ plenárním zasedání MNV 30. března 1948.¹⁷ Na návrh Městského akčního výboru Národní fronty (MAV NF), jemuž předsedal několik týdnů předtím ČSNS a ČSL odmítnutý kandidát na funkci předsedy MNV Ignác Ginter, zbavilo ONV mandátu 21 členů pléna kroměřížského MNV a další tři byli z různých důvodů odvoláni svými vlastními stranami. V plénu tedy náhle skončily 2/3 všech jeho členů (!). Odvolání byli všichni stávající zástupci ČSNS i ČSL a z ČSSD František Kalouda, jenž byl do vyřízení – v zápisu MAV NF – nespecifikovaného obvinění odvolán z MAV NF i MNV. Další dva zástupci ČSSD Antonín Conk a Bohumil Živný ml. byli svou stranou odvoláni. Druhému jmenovanému nepomohlo k záchraně pozice ani to, že v únorových dnech se stal konjunkturálně členem pléna MAV NF a ještě v půli března se s ním počítalo jako s novým II. místopředsedou MNV (ČIN, 1948, r. IV, č. 62, 3), aby ale následně byl z pléna MAV NF vyloučen. I tak se ale Živný ml. po pohlcení ČSSD stal členem KSČ, jímž zůstal až do prověrek v dubnu 1970 (KSČ-OVK, k. 55, inv. č. 400). Krom toho KSČ z pléna odvolala i svého člena Jana Obruču. Náhradníci nebyli jmenováni žádní (MNVK, k. 1, inv. č. 73).

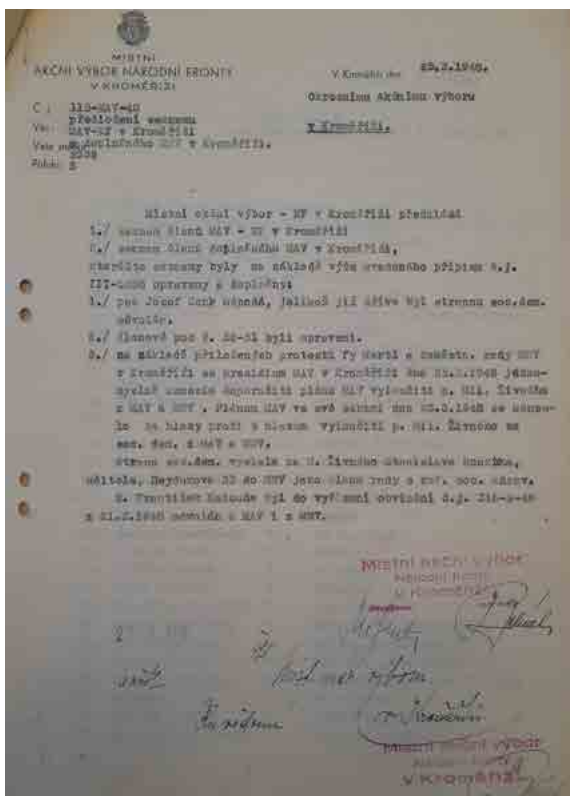
Po následném dosazení nových členů se v plénu MNV významně proměnily stranické poměry. Nově bylo kooptováno 11 členů KSČ,¹⁸ kteří tak posílili o deset mandátů (21) a v plénu tedy získali nově nadpoloviční většinu. Za ČSSD, jež za tři měsíce v červnu 1948 vplynula do KSČ, bylo do pléna nově kooptováno taktéž 11 členů.¹⁹ Sociální demokraté tak posílili o osm mandátů na 13 a z pozice nejslabší strany se tak dočasně stali druhou nejsilnější. Takřka naprosto „vygumování“ byli v tu dobu již na Československou stranu socialistickou (ČSS) přejmenovaní národní socialisté, které v plénu nově zastupoval pouze Josef Třasoň, a také lidovci, za něž se stal rovněž jediným jejich členem MNV takřka po roce navrátilivší se František Pečínka (MNVK, inv. č. 19).

V radě MNV pak nově povýšil na post I. náměstka Ignác Ginter, II. místopředsedkyní se stala Marie Synková (ČSSD), když v této „městské vládě“ nově KSČ zaujala osm míst, ČSSD čtyři (v červnu 1948 po sloučení obou stran pak do září téhož roku KSČ náležely všechny tyto posty). Socialisté a lidovci tedy bezprostředně po komunistickém převratu v radě nezaujali žádné místo (MNVK, inv. č. 19).

Tím ale nebyl do května 1954, kdy proběhly vůbec první „volby“ do MNV,²⁰ personálním rošádám zdaleka konec.²¹ Již v následujících devíti měsících roku 1948 došlo v plénu MNV k sedmi personálním změnám, kdy v něm z různých důvodů skončili Jana Šimková, Jaroslav Mucha, Ladislav Koutňák, Josef Zelinger, Stanislav Honzírek, Marie Pospíšilová a Miroslav Spáčil, jenž přitom do pléna nastoupil coby náhradník v červenci toho samého roku (skončil v prosinci). Tyto jmenované v plénu nahradil-

Vyhláška ministra vnitra Václava Noska z 27. února 1948 o doplňování NV
Zdroj: Vyhláška ministra vnitra č. 314/1948 Ú. I.

Přípis MAV NF ze dne 25. března 1948 ve věci doplnění pléna MNV Kroměříž
Zdroj: MNVK, k. 1, inv. č. 73.

li Antonín Hasala, Josef Pišťáček, Leopold Bejtkovský, Marie Olszewska, Jan Horák a Vladimír Provazník. (MNVK, inv. č. 19) Někteří z nich odstoupili např. v důsledku stěhování, v případě v březnu 1948 dosazeného radního pro zásobování Jaroslava Muchy ale sami komunisté již v létě, kdy se konaly v Kroměříži akce upomínající 100. výročí konání Kroměřížského sněmu, seznali, že „v tomto resortu panuje nepořádek, jedná se neobjektivně zejména při vydávání poukazů a celková práce vůbec vykazuje organizační nedostatky“ (MNVK, k. 2, inv. č. 75). Do pléna a rady MNV tak byl v září 1948 zpět po několika měsících povolán jeho předchůdce Vladimír Provazník (ČSS) (MNVK, inv. č. 19). V březnu následujícího roku pak byla z postu II. místopředsedkyně odvolána Marie Synková, aby se jejím nástupcem stal dosavadní radní Josef Jelínek (MNVK, inv. č. 20).

Zatímco celostátně proběhla v NV již „jen“ další jedna velká personální obměna (KAPLAN 2005, 36), pak v Kroměříži do konce volebního období proběhly v plénu MNV v letech 1950–1953 ještě tři další výrazné jednorázové personální reorganizace, přičemž první dvě z nich byly spjaty i s výměnou na předsednickém postu. Ta první se odehrála v lednu 1950. Stalo se tak tedy ještě před přijetím vládního nařízení č. 14/1950 Sb., na jehož základě proběhla v období od března do června téhož roku v celém Československu kompletní reorganizace NV, resp. jejich třídní stabilizace dle představ KSČ (zvýšení počtu dělníků, rolníků a bezpartijních) (HORÁK 2017, 126; KAPLAN 2005, 36). V plénu kroměřížského MNV došlo k odvolání a výměně 15 jeho členů včetně předsedkyně a I. místopředsedy. Jmenováním nových členů bylo přitom alespoň dočasně navýšeno zastoupení obou zbývajících menších satelitních stran: z členů ČSL byla nově do pléna MNV povolána šestice Vladimír Barták, Tomáš Horák, Josef Mikulík, Rudolf Stráník, Josef Gern a Leopold Kozák ml., jenž se tak do něj vrátil po dvou letech, počet členů ČSS v plénu se pak jmenováním Františky Filgasové, Františka Hurdese, Jana Stančíka a Bohuslava Šimčíka navýšil na pět. Zbýlých pět nových členů pléna MNV (Josef Klimek, Augusta Maliňáková, Josef Johanis, Miroslav Nesvadba, Josef Skoutajan), bylo členy KSČ, byť někteří z nich oficiálně reprezentovali prorežimní masové organizace jako Revoluční odborové hnutí (ROH), Radu žen (RŽ) a Jednotný svaz českých zemědělců (JSČZ). Jmenováno bylo zároveň i sedm náhradníků. (MNVK, inv. č. 21) Na post předsedy MNV byl dle kusých informací ze zápisů POV KSČ z ledna 1950 navrhován i okresní šéf Lidových milicí (LM) František Bizdra (KSČ-OVK, inv. č. 70), ale nakonec stanul na tomto místě coby oficiálně první dělník v historii města Jan Čada. I. místopředsedou se stal dosavadní člen rady Karel Sigmund a z nekomunistů se do vedení dostal coby II. místopředseda Vladimír Barták (ČSL), syn lidoveckého starosty z let 1913–1919 Methoděje Bartáka. KSČ ve 12členné radě měla devět míst, ČSL dvě a ČSS jedno (MNVK, inv. č. 21).

V mezidobí do další výrazné obměny pléna MNV, jež se odehrála v říjnu 1952, vystřídali v březnu 1952 Augustu Maliňákovou a Františka Štahela Antonín Židlík a Josef Klammert, následně pak ještě Klammert nahradil na postu I. místopředsedy Karla Sigmunda (MNVK, inv. č. 23; KSČ-OVK, inv. č. 72). Konec Maliňákové v plénu i radě MNV byl zapříčiněn tím, že v roce 1950 měla údajně roznášet po městě klepy o tehdejšími kádrovém tajemníkovi OV KSČ Františku Olšovském, že vedle jím nahlášeného domněle ztraceného členského průkazu (později jej našel ve svém bytě), o čemž se zmínil také jistému Mikuláši Kočanovi, ztratil i peněženku s větším peněžním obnosem pocházejícím z úplatků. Maliňáková tak dle domněnek stranické komise

„chtěla soudruha Olšovského postavit do špatného světla“, jelikož ten „nedoporučil MV, aby soudruh Kočan, který je se soudružkou Maliňákovou v úzkém přátelství, byl postaven do funkce předsedy MNV a proto je zde důvodné podezření, že s. Kočan sdělil s. Maliňákové případ s. Olšovského, která jej rozšiřovala a tak aby vzbuzovala nedůvěru k okresním funkcionářům.“ (KSČ-OVK, inv. č. 72) Maliňáková byla KSČ odvolána ze všech stranických a veřejných funkcí a dostala stranickou důtku, Kočan dostal stranickou důtku s výstrahou a byl mu odebrán řád 25. února (KSČ-OVK, inv. č. 72).

Již výše zmíněná další a obdobně jako v únoru 1948 početně výrazná jednorázová personální obměna pléna MNV nastala v říjnu 1952, kdy skončilo 23 z 36 jeho stávajících členů (MNVK, inv. č. 23). Nutnost personálních změn byla vysvětlována tím, že někteří z odvolaných členů pléna MNV byli povoláni na vyšší a odpovědnější funkce, někteří se stali zaměstnanci MNV, jiní pak nemohli pro nemoc, studium při zaměstnání či zahlcení jinými funkcemi svůj mandát řádně vykonávat, když na nutnost výměny některých členů pléna MNV pro jejich nezáměr o výkon funkce si stěžoval již o půl roku dříve tehdejší I. místopředseda Karel Sigmund. Výměna se udála i na postu předsedy, kdy Jan Čada přešel do služeb ONV Kroměříž a novým předsedou se stal předúnorový sociální demokrat Robert Hnilica (MNVK, inv. č. 23). Přestože v následujícím roce propukla v důsledku protestů občanů po měnové reformě stranická kampaň proti tzv. sociáldemokratismu a ve volbách v roce 1954 voliči ze všech kandidátů Hnilicovo jméno na volebních lístcích procentuálně přeškrtnli nejvíce (!) (NAVRÁTIL 2022, 78), tak na tomto postu setrval až do roku 1960.

Do konce volebního období v květnu 1954 nebylo ale všem změnám ještě dost. V dubnu 1953 byl na návrh MAV NF z pléna kroměřížského MNV odvolán již v únorových dnech roku 1948 jednou odvolaný a v roce 1950 znovu povolán Leopold Kozák ml. (ČSL), kterého v plénu nahradil Vladimír Kočař (KSČ), předtím v říjnu 1952 „degradovaný“ na náhradníka. Mezi udávanými důvody odvolání Kozáka ml. bylo to, že „jeho otec byl prohlášen vesnickým boháčem“ a také, byť se zúčastnil takřka všech schůzí pléna MNV, že neměl údajně jevit zájem o práci v lidové správě (MNVK, inv. č. 24). I přes výměnu více než 2/3 členů pléna MNV v průběhu předchozího roku nebyla účast jeho členů na zasedáních během roku 1953 nijak výrazná. Vše vyvrcholilo tím, že schůzi 30. září a 28. října se zúčastnilo pokaždé pouze 20 z 36 členů, takže plénum stejně jako již předtím 22. července 1953 nebylo usnášeníschopné ve finančních otázkách, kde bylo vyžadováno 2/3 kворum (MNVK, inv. č. 24). V prosinci 1953 tak došlo ještě na zhruba pět měsíců k výměně další 1/4 členů pléna, kdy v něm skončili Ivan Bajza, Božena Nalezencová, Eva Neradová, Josef Snopek, Vincenc Suchý, Marie Synková, Bohuslav Šimčák, Anna Riemrová a Karel Vrbecký (MNVK, inv. č. 24). V případě Boženy Nalezencové byl z dnešního pohledu důvod pro její odvolání celkem kuriózní: dle hodnocení MAV NF plnila svou funkci členky pléna MNV celkem dobře, avšak novým členem a radním byl navržen její manžel František, takže musela být odvolána také, jelikož dle litery zákona nemohly být dvě příbuzné osoby členy pléna téhož NV (měla pak být zvažována pro volby do ONV). Krom Nalezence se novými členy pléna MNV v Kroměříži stali Markéta Bloudková, Josef Gabrhelík, Josef Havela, Břetislav Holásek, Ladislav Kirilenko, Bohumil Steiger, Josef Šupčík a Václav Šural (MNVK, inv. č. 24).

Ačkoliv v průběhu let 1946–1954 a zejména pak po únoru 1948 docházelo v rámci celého Československa k velké fluktuaci členů MNV (KAPLAN 2005, 35), pak i přesto personální turbulence v kroměřížském MNV, jež se v něm v tomto období udály, byly extrémní. Došlo k celkem čtyřem významným personálním obměnám (1948, 1950, 1952, 1953) a mnoha dalším individuálním. V plénu kroměřížského MNV tak zasedlo za těchto osm let 94 mužů (z toho čtyři opakovaně) a 29 žen (123 osob), přičemž v období po únoru 1948 to bylo 68 mužů a 24 žen (92 osob). Při konstantním počtu 36 členů pléna to znamenalo, že se na jednom jeho místě prostřídalo za celé období 1946–1954 průměrně 3,42 osoby, za šest let po únoru 1948 pak 2,52 osoby (!). Důvody pro změny byly po únoru 1948 nejprve stranické a třídní, později od roku 1952 byly zapříčiněny zejména nízkou účastí na zasedáních pléna, přesunem některých jeho členů na ONV (např. předsedové Haišmanová a Čada) a také v důsledku dění v rámci KSČ. Volební období v květnu 1954 tak končilo plénum MNV v Kroměříži v personálním složení, kdy doba v něm strávená u jeho více jak 2/3 aktuálních členů nečítala ani dva roky (viz tabulka č. 2). Zároveň v průběhu tohoto volebního období čtyři členové z něj bylo odvoláni, aby byli později znovu do něj opět povoláni a dva následně odvoláni i podruhé (František Pečinka, Leopold Kozák ml.). Jestliže nebudeme počítat Vladimíra Provazníka, jehož působení v plénu MNV bylo v roce 1948 zhruba na půl roku přerušeno, tak před volbami v květnu 1954 byl z tehdejších členů pléna MNV členem s nejdelším souvislým výkonem mandátu Inocenc Kotek (KSČ), jenž do pléna MNV nastoupil jako náhradník 13. ledna 1948. Po volbách v roce 1954 pak v nově 100členném plénu MNV pokračovalo celkem jeho 18 předchozích členů, tedy pouze polovina.

Tabulka č. 2: Početní změny složení pléna MNV Kroměříž v letech 1946–1954

Členy MNV	Volby 1946	12/1946	12/1947	12/1948	12/1950	12/1952	12/1953
Volby 1946	36	33	29	7 ^{1 2}	3 ^{2 3}	2 ^{2 3}	1 ²
1946	-	3	2	0	0	0	0
1947	-	-	5	3	1	0	0
1948	-	-	-	26	18	2	2
1950	-	-	-	-	14	7	6 ⁴
1952	-	-	-	-	-	25	18
1953	-	-	-	-	-	-	9
Celkem	36	36	36	36	36	36	36
Pers. změn	-	3	5	33⁵	15	25	10

¹ Včetně Františka Pečinky (ČSL), jenž byl členem pléna MNV od voleb 1946 do 9. dubna 1947, následně od 30. března 1948 do 20. ledna 1950.

² Včetně Vladimíra Provazníka (ČSNS/ČSS), jenž byl členem pléna MNV od voleb 1946 do února 1948, následně od 14. září 1948 do voleb v roce 1954.

³ Včetně Leopolda Kozáka ml. (ČSL), jenž byl členem pléna MNV od voleb 1946 do února 1948, následně od 20. ledna 1950 do 29. dubna 1953.

⁴ Včetně Vladimíra Kočáře (KSČ), jenž byl členem pléna MNV od 20. ledna 1950 do 21. října 1952, následně náhradníkem a od 29. dubna 1953 do voleb opět členem pléna MNV.

⁵ Z toho dva členové pléna MNV dosazení po únoru 1948 v něm skončili ještě v průběhu téhož roku. Zdroj: MNVK, inv. č. 17–25.

Změny v období pražského jara a nástupu normalizace

Výměnou na postu prvního tajemníka Ústředního výboru (ÚV) KSČ, kde Alexandr Dubček vystřídal Antonína Novotného, začalo v lednu 1968 v Československu zhruba osmiměsíční období částečného uvolnění politických poměrů známé jako „pražské jaro 1968“. Poslední volby do všech zastupitelských orgánů před Dubčkovým nástupem do čela KSČ proběhly v červnu 1964. Nové volby do NV, tedy i do kroměřížského MěstNV, se pak dle záměrů komunistů z počátku roku 1968 měly uskutečnit 19. května 1968 (do parlamentu až 16. listopadu 1968) (Usnesení předsednictva Národního shromáždění č. 6/1968 Sb.; § 2 Ústavního zákona č. 112/1967 Sb.).

Již předtím v roce 1967 došlo ke změně volebního zákona spočívající v tom, že oproti dosavadním jednomandátovým obvodům (v nejmenších obcích se volili všichni kandidáti v rámci jediného obvodu) se nově mělo volit ve zpravidla 4–15 mandátových obvodech, přičemž se počítalo s kandidaturou více kandidátů, než kolik jich mohlo být zvoleno (§ 10 odst. 3 a § 26 odst. 3 Zákona č. 114/1967 Sb.). Volič by mohl nechat lístek nepozměněn či přeškrtnout libovolný počet kandidátů, volby by byly platné, jestliže by v daném obvodě hlas odevzdala minimálně polovina voličů. Kandidáti, kteří by získali nadpoloviční většinu platných hlasů, by byli zvoleni. Bylo-li by takto úspěšných kandidátů více než by činil počet rozdělovaných mandátů, rozhodovalo by o udělení mandátu pořadí na kandidátní listině (§ 37 odst. 1, § 45 odst. 2 a § 49 Zákona č. 114/1967 Sb.). Kandidáti, kteří by dosáhli předepsaného počtu hlasů, ale neobdrželi mandát, by se pak stali náhradníky (§ 58 odst. 1 Zákona č. 114/1967 Sb.). V důsledku toho by v případě zániku mandátu člena pléna NV odpadly dosavadní – v realitě jednomandátového většinového systému nutné – doplňovací volby. Volební období NV se ale nakonec, nejprve kvůli požadavkům veřejnosti na zdemokratizování volebního zákona a posléze v důsledku invaze vojsk Varšavské smlouvy, nástupu tzv. normalizace a s tím spojenému odkládání voleb, protáhlo až do listopadu 1971 (srov. např. ŠIKULA 2013, 83–112). V těchto volbách se pak již opět volilo dle starých zvyklostí v jednomandátových volebních obvodech s jediným kandidátem.

Plénium MěstNV v Kroměříži čítalo po volbách v roce 1964 celkem 85 členů (52 členů KSČ, 25 bezpartijních, po 4 členech ČSS a ČSL) (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1964, 140–145). Celkem pouze 31 z nich (36,47 %) působilo v plénu kroměřížského MěstNV již v minulosti, z nich pak jen 10 déle jak jedno volební období. Největšími pamětníky byli Leopold Kozák ml., František Pečínka a Zdeněk Horáček, kteří se členy pléna MNV stali po parlamentních volbách v roce 1946, přičemž všichni tři byli v téže volebním období minimálně alespoň jednou odvoláni. Předsedou byl zvolen Vlastimil Zdráhal (KSČ), jenž tuto funkci zastával od roku 1960, náměstkem Josef Dvořáček (KSČ), jehož syn Petr byl v letech 1994–1998 a 2002–2006 starostou města, tajemníkem Ján Halás (KSČ), uvolněným členem rady pro místní hospodářství Bohuslav Dratva (KSČ), zbylími členy 13členné rady Vlasta Foltýnková, Jan Motl, Karel Nerad, Dalibor Starý, Ladislav Stoklásek (KSČ), Jaroslav Černý (ČSL), Jaroslava Ševčíková (od roku 1965 Pospíšilová) (ČSS), Kazimír Mahel a Miroslav Ščudlík (nestran.) (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1964, 104–105).

Jestliže by volební období poslanců MěstNV zvolených v roce 1964 skončilo standardně v květnu 1968, pak by se, co se týče počtu personálních změn ve složení

pléna, nijak výrazně nelišilo od toho předchozího, během něž bylo odvoláno, odstoupilo či zemřelo 11 poslanců (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1960; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1964, 25–26). Již na konci roku 1964 nahradil v radě Dalibora Starého Vojtěch Večeřa (KSČ), v září 1965 vystřídal Josefa Dvořáčka v plénu i na postu místopředsedy MěstNV dosavadní předseda MV KSČ František Tichý (KSČ), v roce 1966 se z různých důvodů uvolnilo místo v plénu MěstNV po Jaroslavu Hoškovi, Vítězslavu Zbořilovi, Miladě Urválkové, Vojtěchu Večeřovi, Václavu Beranovi, Františku Bršlicovi a Jaroslavu Bochovi, místo kterých v plénu po doplňovacích volbách zasedli Vlastibor Hrubý, Svatava Jirešová, Josef Koza, Jan Pohořelský, Emilie Semerádová, Václav Skýpala a Lubomír Zimmermann. Zároveň post radního po Večeřovi převzal František Koníček (KSČ) (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1964, 238; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1965; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1966).

Za obzorem původní délky volebního období se již odehrála změna na postu předsedy MěstNV, když z něj v červnu 1968 odstoupil Vlastimil Zdráhal, jenž patřil spolu s předsedou ONV Vladimírem Ambruzem mezi hlavní kritizované „staré struktury“ v okrese (ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE, 1976, r. XI, č. 1, 15). Na Zdráhalův konec tlačil především MV KSČ v čele s novým předsedou Zdislavem Slezákem, a to z důvodu jím udávané Zdráhalovy nízké veřejné podpory, dále kvůli připomínkám poslanců MěstNV vůči jeho práci a práci MěstNV a také kvůli (objektivním) potížím s alkoholem. Žádost o uvolnění Zdráhal přitom podal již na začátku roku, přesto bylo její vyřešení POV KSČ po několik měsíců odsouváno, aby nakonec dalo i kvůli odložení voleb přes viditelnou neochotu některých jeho členů s rezignací souhlas (KSČ-OVK, inv. č. 88). Řízením města pak byl pověřen místopředseda MěstNV František Tichý, se kterým již během jara téhož roku MV KSČ počítal v souvislosti s plánovanými volbami jako s novým předsedou MěstNV (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1968; KSČ-OVK, k. 14, inv. č. 180). V říjnu 1968 pak byl zvolením Václava Skýpaly (nestr.), Anny Kosíkové a opětovně Dalibora Starého (KSČ) počet členů rady rozšířen na 15, aby se v lednu 1969 František Tichý, původně neurčitě pověřený řízením města „do voleb“, stal „plnohodnotným“ předsedou (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1968; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1969).

Na téže lednové schůzi plénum „zprostito“ poslaneckého postu ze zdravotních důvodů Josefa Pavelku, z důvodu přestěhování Emilii Musilovou (KSČ) a Josefa Tkadlece (nestr.), rovněž tak zemřelé Boženu Skřípcovou st. (KSČ) a Věru Doležálkovou (nestr.) a ponechalo bez vypsání doplňovacích voleb počet členů pléna na 80 (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1969). V říjnu 1969 po rezignacích dalších dvou poslankyň Libuše Sochorcové a Marie Sázellové (nestr.) počet členů poklesl na 78, přičemž se dle sdělení tajemníka MěstNV Haláse v souvislosti s prodloužením volebního období do roku 1971 uvažovalo o uskutečnění doplňovacích voleb, případně o kooptacích (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1969).

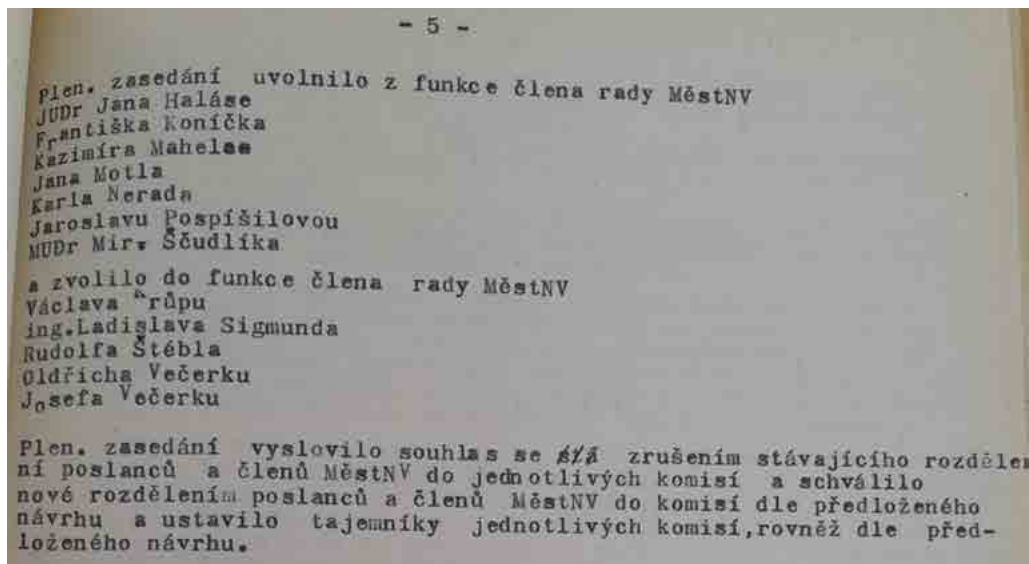
To už ale v Československu byly v běhu procesy, které v důsledku okupace země vojsky Varšavské smlouvy vedly v dubnu 1969 ke zvolení Gustáva Husáka generálním tajemníkem ÚV KSČ a následnému zahájení tzv. normalizace. Jedním z průvodních

projevů nastolování těchto nových pořádků bylo odstraňování z funkcí těch, kteří z pohledu Sověty dosazeného vedení KSČ v předchozím období zklamali. Právní podklad pro provedení těchto čistek v zastupitelských sborech dal v říjnu 1969 ústavní zákon o prodloužení volebního období (nejen) zastupitelských sborů. Dle něj mohl být poslanec daným zastupitelským sborem zproštěn funkce na návrh příslušného orgánu NF, jestliže a) bez vážného důvodu delší čas neplnil svou poslaneckou funkci, b) svou činností narušoval politiku NF anebo c) byl pravomocně odsouzen pro trestný čin (§ 3 odst. 1 a 2 Ústavního zákona č. 117/1969 Sb.). Odvolání ale i jiným způsobem skončivší členové zastupitelských sborů nemuseli být nahrazováni v doplňovacích volbách, ale daný zastupitelský sbor mohl nové členy na návrh příslušného orgánu NF kooptovat, jestliže to vyžadoval jeho řádný chod (§ 2 Ústavního zákona č. 117/1969 Sb.).

K aplikaci tohoto ústavního zákona, tedy k čistce v plénu MěstNV, došlo v Kroměříži 18. června 1970, kdy v něm skončilo celkem 22 jeho dosavadních členů. Deset z nich mělo dle zápisu z jednání po provedených pohovorech požádat samo o rezignaci (Miroslav Bartel, Antonín Dlouhý, Stanislava Kolaříková, Jaroslav Král, Anna Lišošová, Antonín Odstrčil, František Pečinka, který skončil v plénu již potřeť v životě, Rudolf Stránil, jenž skončil v plénu podruhé, Jaroslava Pospíšilová, Vlastimil Zdráhal), přičemž ale v případě Rudolfa Stránila (ČSL) mu v dochovaném lístku z 15. června 1970 předseda MěstNV Tichý sděloval, že jej jeho strana odvolala z funkce a nahradila jiným svým členem. Další 12 členů pléna bylo jím samotným odvoláno či dobovým jazykem zproštěno výkonu funkce na základě rozhodnutí předsednictva MěstNV NF (Ján Halás, Jaroslav Bochořák, Josef Horák, Svatava Jirešová, Zdeněk Novák, Alena Nováková, Jan Motl, Emilie Semerádová, Miroslav Ščudlík, Žofie Zlámalová, Vlasta Židlíková, Antonín Kousal). U čtyř se tak stalo jednomyslně, u tří s výjimkou jednoho hlasu, u dvou s výjimkou dvou hlasů, u Ščudlíka se zdrželi tři členové, u Semerádové čtyři a u Motla se zdrželo či bylo proti pět členů pléna MěstNV (MNVK, n. č., Zápis o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1970). Předseda František Tichý tyto změny vysvětloval tím, že skončivší poslanci „*neobstáli v posledních dvou letech, dopustili se politických chyb, v některých případech uplatňovali pravicové tendence. Nejsou u nich předpoklady a důvěra, že by v současné etapě mohli s úspěchem plnit náročnou funkci poslance MěstNV. K tomuto zproštění došlo po pečlivém zhodnocení a zvážení všech chyb a nedostatků.*“ (ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE V, 1970, č. 8, 141).

Automaticky s koncem mandátu člena pléna tak skončili i čtyři členové rady: tajemník MěstNV Ján Halás, Jan Motl, Jaroslava Pospíšilová a Miroslav Ščudlík. Byl to právě Halás, kdo 22. srpna 1968 kvůli účasti Tichého na mimořádném vysočanském XIV. sjezdu KSČ řídil zasedání pléna MěstNV, na němž byla přijata výzva ke stažení okupačních vojsk a odeslána velvyslanectvím těchto států, o den později se pak na ONV zúčastnil za MěstNV jednání se sovětskými důstojníky, kde byly odmítnuty jejich požadavky, a nebo měl napadat komisi, která byla MV KSČ pověřena provést na MěstNV prověrku (MNVK, n. č., Zápis o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1968; KSČ-OVK, inv. č. 90). Vedle odstoupivších/odvolaných poslanců v radě dále skončili ještě i Karel Nerad, František Koníček a Kazimír Mahel (MNVK, n. č., Zápis o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1970).

Do pléna MěstNV bylo následně kooptováno 27 nových poslanců a počet členů pléna MěstNV byl stanoven opětovně na 85, ačkoliv jich v té době po červnové proměně čítal pouze 83. Do rady MěstNV pak byli nově zvoleni Václav Krůpa, Ladislav Sigmund, Rudolf Štěbl, Oldřich Večerka a Josef Večerka (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1970).

Vyhláška ministra vnitra Václava Noska z 27. února 1948 o doplňování NV
 Zdroj: Vyhláška ministra vnitra č. 314/1948 Ú. I.

Na předsednickém postu zůstal prozatím František Tichý, jenž měl přitom z hlediska dalšího pokračování své politické i profesní kariéry v důsledku prověrek v KSČ velmi namále. Nejprve Tichého po provedeném pohovoru stranická prověřková komise, jejímž členem byl i nový předseda ONV Antonín Jablunka, doporučila ponechat ve straně, poté se ale předsednictvo OV KSČ21 dubna 1970 rozhodlo ustanovit zvláštní komisi, jež měla vyšetřit některé nejasnosti. Tato komise pak vydala 8. června 1970 stanovisko, v němž doporučila vyškrtnout Tichého ze strany, jelikož „přes své (předchozí – pozn. autora) výhrady k vývoji situace, zaujal odmítavý postoj 21. srpna 1968 k příchodu spojeneckých vojsk. V této kritické době jako vedoucí funkcionář – k o m u n i s t a n e o b s t á l. Je však pravdou, že se nijak neangažoval proti dané situaci aktivně, byl spíše pod vlivem vyšších stranických orgánů (...) v jiných organizacích u funkcionářů na nižších funkcích a na méně odpovědných místech bylo vůči těmto postupováno za stejné přestupky mnohem přísněji a nebyla jim doporučena výměna stranického průkazu (...) jeho vystoupení a diskuzní příspěvky i celé jeho chování jsou plné rozporů. Některá jeho vystoupení je možno hodnotit kladně, ale vzápětí na to jiná vystoupení jsou protichůdná a jsou pravicově oportunistická.“ (KSČ-OVK, k. 58, inv. č. 401).

Zvláštní komise vytvořená P OV KSČ předložila k projednání dne 8 června 1970 v rámci pohovorů k výměně členských průkazů návrh na zrušení členství ve straně s. T i c h ě m u Františkovi, dosavadnímu předsedovi MěNV V K r o m ě ř í ž i .

Okamžitě při zahájení šetření vyžádala si komise datné zhodnocení předsednictva Místního výboru KSČ v Kroměříži jmenovaného sou-
druha. O zhodnocení byl požádán předseda Míst. výboru a taj. míst.
výboru s. Miler a s. Peštuka. Zhodnocení P Míst. výboru do termínu
předložení komisi návrhu P OV KSČ zpracováno a předloženo nebylo,
tagžte komise vycházela při svém hodnocení a návrhu z materiálů, kte-
ré měla k dispozici a které jsou v návrhu citovány, totiž bez zhod-
nocení předsednictva Míst. výboru v Kroměříži. Toto zhodnocení bylo
/zpracováno/ projednáno v předs. Míst. výboru až dne 10.6.1970 ~~angulm-~~
22.5. 1970 napsáno a asi o 10 - 14 dnů později předáno s. Červíkovi,
který opět za několik dnů toto předal s. Vymazalovi.

Hodnocení Míst. výboru bylo zcela opačného charakteru, než jak zcela
zhočné materiály posuzovala komise a podle nichž navrhla P OV KSČ
zrušit s. Tichému členství ve straně. Ve zhodnocení Míst. výboru se
tento jednoznačně staví za to, aby s. Tichému bylo ponecháno člen-
ství ve straně i s ohledem na skutečnosti, které jsou v jejich zhod-
nocení uvedeny.

Pro rozpornost návrhů komise a P míst. výboru P OV KSČ opět materiál
komise při svém jednání pozastavilo až do ujasnění. Rozporné body
byly ujasněny za přítomnosti s. Vymazala v P Míst. výboru dne 12.8.
1970, kde byl rovněž přítomen s. Tichý. Za přítomnosti 10 členů
předsednictva bylo ověřeno, že celý orgán jednomyslně se staví za
to, aby s. Tichému bylo ponecháno členství ve straně zejména proto,
že do 21. 8. 1968 se choval z hlediska politického správně. Zaklepal
teprve po 21.8. 68 a vyáknutí by bylo příliš velkým trestem.
Komise po zjištění těchto nových skutečností a s přihlédnutím k to-
mu, že celý orgán Míst. výboru KSČ v Kroměříži se staví jak shora
uvedeno, také proto, že s. Tichý opět přiznal a uvědomil si, že se
chyby dopustil, také ji hluboce litoval,
doporučuje ponechat s. T i c h ě m u ve straně a/ponechat/ vyměnit
nový stranický průkaz. Dále komise doporučuje přemístit s. Tichého
z funkce předsedy MěNV V Kroměříži na jinou hospodářskou funkci.
V Kroměříži dne 13.8.1970

Zároveň komise ale včas neobdržela jí vyžádané stanovisko od MV KSČ, jenž byl v té době pod vedením nového předsedy a pracovníka úseku stranických informací OV KSČ Zdeňka Milera již plně „znormalizován“. Kroměřížští straníci se pak ve svém hodnocení činnosti předsedy MěstNV vyslovili pro naprosto opačné stanovisko, tedy pro ponechání členství, ačkoliv, jak to zvláštní komise ve své zprávě výslovně uvedla, měl MV KSČ pro své zhodnocení činnosti Tichého zcela shodné materiály. Po následném znovuprojednání záležitosti v MV KSČ, jenž se jednohlasně postavil za sebekritiku vykonavšího Tichého (Miller Tichého postoje hodnotil tak, že se angažoval málo a nikoliv proti), bylo zvláštní komisí předsednictva OV KSČ přijato nezvykle „liberální“ doporučení na ponechání členství ve straně. A to proto, „že do 21. 8. 1968 se choval z hlediska politického správně. Zakolísal teprve po 21. 8. 68 a vyškrtnutí by bylo příliš velkým trestem.“ (KSČ-OVK, inv. č. 90; KSČ-OVK, k. 58, inv. č. 401) Zároveň komise doporučila Tichého přesunout z funkce předsedy MěstNV na jinou funkci hospodářského charakteru. Tichý ale ještě neměl vyhráno, jelikož závěr komise musel být potvrzen předsednictvem OV KSČ. To na svém zasedání 18. srpna 1970 rozhodlo nejtěsnějším možným rozdílem: z 11 jeho členů pro setrvání Tichého v KSČ hlasovalo šest, pro vyškrtnutí ze strany jich bylo pět, z toho největší „sekerník“ z nich – zemědělský tajemník OV KSČ Zdeněk Dvořák – doporučoval i variantu vyloučení (KSČ-OVK, inv. č. 90).

V prosinci 1970 pak proběhlo doplnění pléna MěstNV o další tři nové členy (a také funkcionáře), když se po smrti Ladislava Štokláskaa v létě téhož roku zvýšil kooptováním Vítězslava Mrhala, Františka Šulěře a Jiřího Peštuky (KSČ) faktický počet poslanců na předepsaných 85. Zároveň na postu předsedy skončil František Tichý a místo něj byl s platností od ledna 1971 zvolen do čela města nový poslanec a ředitel kroměřížské plynárny Vítězslav Mrhal, poté co předtím tuto nabídku odmítl tajemník ONV Jaroslav Pospíšil (KSČ) (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1970; KSČ-OVK, inv. č. 90). Šulěr a Peštuka pak zaujali posty místopředsedy a tajemníka, jež byly neobsazeny od června 1968, resp. června 1970. Tichý byl oficiálně na žádost JME Brno uvolněn z funkce předsedy a přesunul se na místo ekonomického ředitele jejího otrokovického závodu, aby pomohl podniku s kritickou kádrovou situací, do níž se v důsledku politických čistek měl dostat (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1970). Již v roce 1973 ale toto jeho otrokovické „vyhnanství“ skončilo, kdy se po Šulěrově rezignaci do vedení města jako místopředseda MěstNV navrátil. V té době se o Tichém a jeho vystupování v období let 1968–69 ve stranických materiálech referovalo již tak, že „*stál jednoznačně na správných pozicích (...). Jediná chyba, která je mu vytýkána, je, že nedokázal ovlivnit jednání bývalého tajemníka MěstNV JUDr. Haláse, který byl ze strany vyloučen*“ (KSČ-OVK, inv. č. 93). Na svém staronovém postu místopředsedy MěstNV pak již setrval až do odchodu do důchodu v roce 1981.

Celkem se v letech 1964–1970 v 85členném plénu kroměřížského MěstNV prostředovalo 123 poslanců (94 mužů a 29 žen), z toho nejrozsáhlejší změnou byla rezignace/odvolání 22 z nich v červnu 1970 a kooptace 27 nových poslanců. Vzhledem k absenci zápisů pléna z roku 1971 je pravděpodobné, že se počet poslanců, kteří se prostředovali v tomto volebním období v plénu MěstNV, do voleb v listopadu 1971 zvýšil ještě o tři. Napovídá tomu jednak fakt, že v těchto volbách kandidovalo dle zápisu v městské kronice 45 stávajících poslanců (MNVK, inv. č. 336, 114), přičemž autorovi

se jich podařilo napočítat pouze 42, a také to, že ke konci roku 1970 ještě v plénu MěstNV zůstávali tři v červenci a srpnu 1970 OV KSČ ze strany vyškrtnutí poslanci Jaroslav Ratiborský (původně vyloučen), Karel Neraď i v úvodu zmíněná bývalá tajemnice MNV z konce 40. let Anna Šubčíková (KSČ-OVK, k. 63, 67–68, inv. č. 401). Z původního 85členného osazenstva pléna se pak v něm ke konci roku 1970 nacházelo 49 členů, z původní 13členné rady tři členové. Předsedové se vystřídali tři, skončivší dva (dočasně) zaměřili do stranických struktur a průmyslu.

Pro neuskutečněné volby v roce 1968 se počítalo s 80členným plénem (MNVK, n. č., Zápis o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1968), na čemž se nic nezměnilo ani ve volbách o více než tři roky později. V roce 1968 projevilo ochotu kandidovat znovu 46 stávajících členů pléna MěstNV, ve volbách na konci listopadu 1971 jich kandidovalo již zmíněných 45 (23 z nich bylo do pléna v roce 1970 kooptováno) (MNVK, n. č., Zápis o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1968; MNVK, inv. č. 336, 114). Tyto číselné údaje se tedy při srovnání let 1968 a 1971 na první pohled moc nelišily, ale okolností, za jakých se tak stalo, byly diametrálně odlišné.

Změny v letech 1989–1990

Poslední volby do všech stupňů zastupitelských orgánů se v období komunistického režimu uskutečnily v květnu 1986. V průběhu normalizace kontinuálně narůstal počet členů pléna kroměřížského MěstNV: z 80 v roce 1971 stoupl v roce 1976 na 91, o pět let později se pak zvýšil na 96, aby se v roce 1986 v důsledku připojení několika okolních obcí (Drahlov, Hradisko, Jarohněvice, Postoupky, Skaštice, Šelešovice, Těšnovice, Trávník, Zlámanka), výstavbě na Barbořině a nárůstu počtu obyvatel na sídlišťích vyšplhal na rekordních 120 (MNVK, inv. č. 336, 114; MNVK, n. č., Kronika města Kroměříže 1976, 4; MNVK, n. č., Kronika města Kroměříže 1981, 14; MNV, inv. č. 344, 2).

Od 50. let se v plénu průběžně snižoval podíl členů KSČ, když v roce 1986 jich v něm bylo 64 (53,33 %), aby se naopak zvyšoval podíl nestraníků, kterých bylo v roce 1986 v plénu MěstNV 48 (40,00 %). Počet poslanců ČSS (4) a ČSL (4) zůstával od 60. let dlouhodobě konstantní, přičemž vzhledem k bobtnání pléna se již tak marginální procentuální zastoupení obou těchto satelitních stran postupně stále více snižovalo (NAVRÁTIL 2022, 78). I tak byl ale podíl poslanců-nečlenů KSČ v běžných časech existence komunistického režimu vcelku irelevantní, jelikož měli stejně jako jejich komunističtí kolegové za úkol prosazovat z titulu své funkce politiku KSČ (KOCLAN, PAŽOUT, VILÍMEK, BALÍK, HLOUŠEK 2020, 319), proto Gjuríčová se Zahradníčkem přiznačně nazvali skupinu nestranických poslanců ve Federálním shromáždění na konci 80. let přidruženým „B týmem“ komunistů (GJURÍČOVÁ – ZAHRADNÍČEK 2018, 40).

Předsedou MěstNV byl po volbách v roce 1986 opětovně zvolen Milan Vaculík, jenž tento post zastával již předchozí dvě volební období od roku 1976. Vaculík se tím tak při své první volbě stal v 31 letech nejmladším předsedou/starostou města v jeho novodobých dějinách, když dokázal plně využít možností, které se po masivních personálních čistkách z období počátku normalizace před politicky konformními či adaptabilními lidmi jeho generace náhle otevřely (srov. VILÍMEK 2019, 105). Vaculíkův strmý start kariéry byl přitom o to pozoruhodnější, že v roce 1975 byl vytažen na pozici místopředsedy MěstNV již rok po svém vstupu do KSČ, aby o další pouhý rok později nahradil v čele města dosavadního předsedu Vítězslava Mrhala a zároveň

se stal i členem rady ONV. Místopředsedy MěstNV Kroměříž pak byli po volbách v roce 1986 zvoleni Ladislav Frgal, Miroslav Ošfádal a Jiřina Parobková, tajemníkem MěstNV pak Karel Švagera (KSČ). Zbýlími členy 13členné rady se stali Leoš Minařík, Ivan Věžník, Marta Pechalová (od roku 1988 Ondová), Leopold Schiller, Antonín Štokman (KSČ), Miroslav Daňhel (nestr.) Josef Večerka (ČSS) a Ludmila Krafochová (ČSL) (MNVK, n. č., Plenární zasedání I–IV 1986).

Ve 120členném kroměřížském plénu MěstNV zasedlo po volbách v květnu 1986 celkem 66 nových poslanců, přičemž ale 13 z nich poslaneckou funkci zastávalo již předtím v rámci své – nyní ke Kroměříži připojené – obce. Ze zbylých 54 staronových poslanců celkem 11 v plénu zasedalo i v počátcích normalizace: Josef Kalina, Emanuel Koumar, Vlastimil Musil, Jiří Vrtaník (KSČ) a Zdeněk Konečný (nestr.) se stali členy pléna MěstNV v Kroměříži v roce 1971, Marta Pechalová (KSČ), Josef Večerka (ČSS) a Jiří Čermák (ČSL) v rámci kooptací v roce 1970, Lubomír Zimmermann (KSČ) v roce 1966 a doyenové místního poslaneckého sboru byli František Limanovský a Olga Vančurová (nestr.), kteří se poslanci MěstNV stali po volbách v roce 1964.

K první personální proměně v plénu MěstNV v tomto volebním období došlo na přelomu let 1987–1988 a to hned na postu nejvyšším. V prosinci 1987 rezignoval na post předsedy a člena pléna Milan Vaculík, aby jím uvolněný post poslance a následně na začátku února 1988 i předsedy MěstNV zaujal dosavadní předseda MV KSČ Zdeněk Coufal (město mezitím řídil místopředseda Ladislav Frgal) (MNVK, n. č., Plenární zasedání V–X 1987). V červnu 1988 se po předchozích rezignacích Jaroslava Baláše, Ivana Věžníka (KSČ), Milana Šmelka, Ivany Apolenářové a Radka Suldovského (nestr.) stali novými poslanci Lubomír Ševčík, Milan Mrázek, Tamara Čechová, Jaroslav Grätz a Marie Rejhonová. Zároveň na téže schůzi pléna, kterou tato nová pětice prve absolvovala, nahradila Ivana Věžníka v radě Marie Butulová (KSČ) (MNVK, n. č., Plenární zasedání XI–XVI 1988). Poslední personální obměny se v plénu před rozsáhlými celospolečenskými změnami po listopadu 1989 udály v únoru 1989, kdy Ignáce Valentníka a Milana Kolomazníka (nestr.) nahradili noví poslanci Jan Katzer a Jan Štefka. V případě prvního jmenovaného se v doplňovacích volbách v jeho volebním obvodu odehrál „experiment“, na který KSČ v roce 1989 na poslední chvíli pro zvýšení své uvadlé legitimacy přistoupila, aby ale zůstal vyzkoušen již jen v doplňovacích volbách: kandidatura více režimem prověřených kandidátů NF, jež měla (snad) evokovat svobodné volby. Oproti mnoha východoevropským zemím přišlo příznačně toto opatření v Československu se značným zpožděním (Polsko 1957, NDR 1965, Maďarsko 1967, Rumunsko 1974, SSSR v některých obvodech 1987) (CHARVÁT – ŠTEFEK 2010, 26, 32–34; RYCHLÍK 2022, 69). V kroměřížském volebním obvodu č. 7 tak proti Katzerovi kandidovala Miroslava Pěčková, nad níž zvítězil poměrem hlasů 103 : 42 (MNVK, n. č., Plenární zasedání XVII–XX 1989). V březnu 1989 si pak místa ještě v radě prohodily Marie Butulová, jež se stala nově místopředsedkyní, s Jiřinou Parobkovou, ze které se stala pouze řadová radní (MNVK, n. č., Plenární zasedání XVII–XX 1989).

Vliv událostí spjatých se 17. listopadem 1989 se promítl se zpožděním i do vývoje dění v Kroměříži, kde se první protestní mítink uskutečnil na Velkém náměstí ve středu 22. listopadu 1989 za účasti asi 300 lidí. V pondělí 27. listopadu se pak dvouhodinové generální stávky zúčastnilo přibližně 15 tisíc lidí (MNVK, inv. č. 351, 111). V něčem ale nakonec dění v Kroměříži to celostátní i částečně předešlo. Na zasedání pléna

MěstNV 5. prosince 1989 odstoupili čtyři řadoví členové rady Jiřina Parobková, Marta Ondová, Leopold Schiller (KSČ) a Miroslav Daňhel (nestr.), místo nich byli novými radními zvoleni Alois Hrabec, Vladimír Křenek, Josef Šamánek, Petr Rozsypálek (nestr.), Antonín Zigo (ČSS) a Jiří Čermák (ČSL). Tím se počet členů rady MěstNV zvýšil na 15, a přestože všech pět uvolněných postů (předseda, místopředsedové, tajemník) i nadále zaujímali členové KSČ, tak po takřka 42 letech ztratili komunisté v „městské vládě“ většinu (7 KSČ, 4 nestr., 2 ČSS, 2 ČSL) (MNVK, n. č., Plenár. zasedání XVII–XX 1989; KROMĚŘIŽSKÁ JISKRA XLI, 1990, č. 7, 1). Stalo se tak pět dní před jmenováním federální Vlády národního porozumění Mariána Čalfy, ve které KSČ taktéž poprvé od 25. února 1948 neobsadila nadpoloviční počet míst (KOPEČEK 2010, 33–34).

Na zmíněné prosincové schůzi pléna MěstNV padl ústý nového člena rady Křenka poprvé veřejně návrh na odvolání předsedy Coufala z funkce, jelikož takový byl dle něj požadavek voličů (o návrhu se ale dle zápisu nehlasovalo). Další nový člen rady Hrabec pak prohlásil, že „měli bychom zřejmě jako celek odstoupit ze svých funkcí, je však jasné, že v současné situaci to není možné, protože by se tím jen prohloubil chaos v našem městě.“ (MNVK, n. č., Plenár. zasedání XVII–XX 1989).

Právní základ umožňující rychlou personální proměnu zastupitelských sborů, aby jejich členové nemuseli být zdlouhavě odvolávání dle stávající legislativy na shromážděních voličů a následně nahrazováni v doplňovacích volbách, dal v lednu 1990 kooptační zákon (Ústavní zákon č. 14/1990 Sb.). Dle něj tak mohli být do konce března téhož roku odvoláni poslanci, „kteří v zájmu vyrovnání rozložení politických sil nebo vzhledem ke svému dosavadnímu působení neskytají záruky rozvoje politické demokracie“ (Čl. II Ústavního zákona č. 14/1990 Sb.) Členy KSČ, ČSS a ČSL odvolávaly jejich strany, nestraníky NF po dohodě s Občanským fórem (OF). Náhradníci za odvolané či odstoupivší dosavadní poslance MěstNV byli nominováni po dohodě s OF.

Na mimořádném zasedání pléna MěstNV 1. února 1990 došlo v Kroměříži v nových politických podmínkách k první vlně změn v poslaneckém sboru. Na základě kooptačního zákona byli odvoláni Leopold Schiller, Pavel Dvořák, Josef Kolář, Lubomír Šafařík a Karel Svačina (KSČ), v mezidobí ještě rezignovali Jiřina Parobková, Ladislav Kočíř, Stanislav Mazánek, Marta Ondová, Aleš Šeděnka, Ludmila Pospíšilová (KSČ), Jaromír Čada, Miroslav Daňhel a Milan Olejník (nestr.). Náhradou za ně bylo plénem MěstNV zvoleno 14 nových poslanců. Počet členů KSČ mezi 120 poslanci MěstNV poklesl na 43, což muselo být dáno i vystoupením některých doposud komunistických poslanců ze strany (MNVK, n. č., Plenár. zasedání XXI–XXV 1990).

Na též 1. února byl také předložen návrh na vyjádření nedůvěry předsedovi Coufalovi a tajemníku Karlu Švagerovi. Coby kandidát na funkci předsedy MěstNV byl zástupcem OF Josefem Šamánkem představen ředitel zahrad Jiří Čermák (ČSL) a na funkci tajemníka Josef Večerka (ČSS), oba byli poslanci již od roku 1970. Návrh na předsedu vzbudil nevoli u poslanců Ctibora Palicha (ČSS) a Jana Juříčka (KSČ), jelikož dle jejich slov měl být kandidátem ujednaným v rámci dohod u kulatého stolu místopředseda MěstNV Miroslav Ošťádal (KSČ). Následně bylo kvůli snaze nalézt shodu mezi jednotlivými politickými stranami a OF jednání pléna přerušeno, aby byl nakonec potvrzen přednesený návrh na jméno Jiřího Čermáka. K jeho volbě ale vůbec nedošlo, jelikož bylo předtím nutno nadpoloviční většinou všech poslanců (min. 61) vyslovit nedůvěru stávajícímu předsedovi Coufalovi, jenž

odmítal odstoupit, když poslancům to měl dle Vladimíra Melichara (ČSS) odůvodnit tím, že „by nosil rodině domů méně peněz“ (MNVK, n. č., Plenár. zasedání XXI–XXV 1990; KROMĚŘÍŽSKÁ JISKRA XLI, 1990, č. 7, 2). Z 93 hlasujících poslanců (přítomno 96) nedůvěru Coufalovi vyslovilo 51, důvěru pak 42. Stejně tak zůstal na své pozici tajemník Švagera, jemuž nedůvěru vyjádřilo 42, důvěru pak 51 poslanců (MNVK, n. č., Plenár. zasedání XXI–XXV 1990). Tento výsledek vzbudil velké rozladění veřejnosti a většiny politických stran (KROMĚŘÍŽSKÁ JISKRA XLI, 1990, č. 6, 1; ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE XXV, 1990, č. 2, 46).

Další plenární zasedání MěstNV se uskutečnilo 27. března 1990 a byly na něm i definitivně dořešeny všechny personální záležitosti. V rámci další vlny kooptací byl Sdružením politických stran a společenských organizací ve městě, jak se nyní v Kroměříži po zániku NF nazývalo její reziduum, odvolán František Limanovský a dalších v mezidobí 25 poslanců odstoupilo (MNVK, n. č., Plenár. zasedání XXI–XXV 1990). Jelikož mezi poslanci, kteří rezignovali na svůj mandát byl i Coufal, tak se automaticky uvolnil i jeho post ve vedení města. Na základě dohody byl předsedou MěstNV zvolen nově kooptovaný poslanec Petr Kvapilík (ČSL), pro něhož hlasovalo 117 ze 119 poslanců. Z rady byli zároveň odvoláni Karel Švagera, Antonín Štokman, Josef Šamánek, Jiří Čermák a Josef Večerka, zatímco se novým tajemníkem stal Stanislav Krupa (ČSS) a dalšími členy rady byli zvoleni Miroslav Pilát, Jiří Pavlík, Jiří Jachan (ne-str.) a František Nedvěd (SZ). V 15členné radě MěstNV v Kroměříži tak nově bylo šest nestraníků, čtyři členové KSČ, po dvou členech ČSL a ČSS a jeden člen SZ (MNVK, n. č., Plenár. zasedání XXI–XXV 1990).

Složení pléna MěstNV bylo ze stranického hlediska po skončení kooptací následující: 40 nestraníků, 31 členů KSČ, 19 nestraníků hlásících se k OF, 11 členů ČSL, osm členů ČSS, šest členů SZ, tři členové Klubu Obroda a jeden člen ZS (MNVK, n. č., Plenár. zasedání XXI–XXV 1990). Mezi poslanci v té době již nebyla zástupkyně Skaštic Marie Blaháková, jelikož se tyto 28. února 1990 znovu osamostatnily, od 1. července 1990 pak v důsledku rovněž zpětného osamostatnění obce skončil v plénu i Jaroslav Šamánek z Jarohněvic a počet poslanců se tak snížil na 118 (AUTORSKÝ KOLEKTIV 2006, 202, 473). Nakonec ještě 20. září 1990, tj. pět dní před poslední schůzí pléna MěstNV, zaslala z důvodu stěhování do Zlína žádost o uvolnění z postu členky pléna Zuzana Kousalíková (MNVK, n. č., Plenár. zasedání XXI–XXV 1990). Dle zápisu tato žádost již nebyla projednána (MNVK, n. č., Plenár. zasedání XXI–XXV 1990). Zjevným důvodem byl asi fakt, že do voleb chyběly již jen dva měsíce, neměla se do nich konat žádná další schůze pléna a také panovalo „legislativní vakuum“, jelikož kooptační zákon v této době již neplatil, zákon o volbách do národních výborů byl na začátku září zrušen a jej nahradil zákon o volbách do obecních zastupitelstev fungování národních výborů z logických důvodů již vůbec neřešil.

Tabulka č. 3: Stranická proměna pléna MěstNV Kroměříž v letech 1989–1990

Politická příslušnost	Po volbách 1986	Od 1. února 1990	Od 27. března 1990
KSČ	64	43	31
ČSS	4	6	8
ČSL	4	7	11
Nestraníci	48	64	40
Nestraníci – OF	-	-	19
SZ	-	-	6
Klub Obroda	-	-	3
ZS	-	-	1
Celkem	120	120	119

Zdroj: Vlastní zpracování dle MNVK, inv. č. 344, 5; MNVK, n. č., Plenár. zasedání XXI–XXV 1990.

V původně 120členném plénu MěstNV Kroměříž se v letech 1986–1990 prostrídalo 121 mužů a 47 žen (dohromady 168 osob), když z původního složení v důsledku změn v průběhu volebního období a osamostatnění Skaštic a Jarohněvic v něm zůstalo na konci volebního období celkem 71 poslanců. V procesu kooptací byla odvoláním šestice poslanců a odstoupením dalších 34 obměněna 1/3 členů pléna MěstNV. V první vlně v plénu skončili především poslanci, kteří si v něm odbývali svoje první volební období (11 ze 14), z déle sloužících pak jen Marta Ondová (od roku 1970) a Jiřina Parobková (1976). Ve druhé vlně byla struktura obměněných poslanců z hlediska jejich doby strávené v plénu MěstNV již rovnoměrnější (viz tabulka č. 4). Skončili tak v něm nejdéle sloužící poslanci František Limanovský a Olga Vančurová, kteří byli jeho členy nepřetržitě takřka 26 let, přesto v něm do podzimních komunálních voleb roku 1990 ale i nadále zůstalo sedm poslanců, kteří ve funkci působili čtvrté či páté období. Doyenem byl Lubomír Zimmermann, jenž se poslancem stal v roce 1966.

V radě MěstNV se v průběhu zkráceného volebního období 1986–1990 prostrídalo celkem 28 členů a tři předsedové, přičemž z původních 13 členů celé období v tomto orgánu strávili čtyři (místopředsedové Ladislav Frgal a Miroslav Ošfádal, radní Ludmila Krafochová a Leoš Minařík).

Tabulka č. 4: Poslanci MěstNV Kroměříž ve volebním období 1986–1990 dle období počátku jejich působení ve funkci

Období	Volby 1986	1. 12. 1989	1. 2. 1990	1. 7. 1990
Volby 1964	2	2	2	0
1965–1969	1	1	1	1
Kooptace 1970	3	3	2	2
Volby 1971	5	5	5	4
1972–1976	1	0	0	0
Volby 1976	14	14	13	7
1977–1981	1	1	1	1
Volby 1981	23	20	20	16
1982–1986	4	3	2	1
Volby 1986	66	63	51	39
1987–1989	-	8	8	7
Kooptace 1990	-	-	14	40
Celkem	120	120	119	118

Zdroj: Vlastní zpracování dle MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1964; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1966; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1970; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1976; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1981; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1986 I.; MNVK, n. č., Plenární zasedání I–IV 1986; MNVK, n. č., Plenární zasedání V–X 1987; MNVK, n. č., Plenární zasedání XI–XVI 1988; MNVK, n. č., Plenár. zasedání XVII–XX 1989; MNVK, n. č., Plenár. zasedání XXI–XXV 1990; ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE VII, 1972, č. 1, 2–4; ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE XI, 1976, č. 11, příloha Poslanci Městského národního výboru v Kroměříži zvoleni 22.–23. října 1976, 2–11; ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE XVI, 1981, č. 7–8, příloha Poslanci Městského národního výboru v Kroměříži 1981–1986, 2–12.

V následných komunálních volbách v listopadu 1990 kandidovalo na čtyřech podaných kandidátních listinách OF, Moravskoslezského demokratického bloku (MSDB), KSČ a ČSL do kroměřížského zastupitelstva celkově méně kandidátů (109) než kolik čítal počet členů končícího pléna MěstNV (118). Těchto komunálních voleb se zúčastnilo celkem 21 poslanců (7 ČSL, 7 MSDB, 5 OF, 2 KSČ), přičemž 12 z nich se do pléna MěstNV dostalo v rámci procesu kooptací v průběhu roku 1990, zbylých devět v orgánech tzv. lidosprávy působilo již před listopadem 1989. S výjimkou Petra Kvapilíka, jenž v čele města pokračoval následující volební období let 1990–1994, a Jiřího Jachana, který v barvách OF a Občanské demokratické strany (ODS) působil s přestávkami v radě města až do roku 2006 coby neuvolněný místostarosta, se porevoluční kroměřížské komunální politické elity rekrutovaly již převážně z naprosto jiných kruhů.

Závěr

Koloběh života totalitního komunistického režimu v Československu byl v jeho osudových okamžicích (nastolení 1948, sovětské „znovuusměrňování“ 1968, konec 1989) spojen stejně jako v případě jiných diktatur i s výraznými personálními změnami v existujících zastupitelských orgánech. Výjimkou z toho pravidla nebyl ani MNV/MěstNV v Kroměříži.

Po uchopení moci KSČ v únoru 1948 proběhly do voleb v květnu 1954 v MNV Kroměříž celkem čtyři výrazné obměny v jeho složení (1948, 1950, 1952, 1953) oproti pouze dvěma celostátním (1948, 1950). Celkem tak v 36členném plénu v letech 1948–1954 zasedlo 92 osob (2,5 osoby/1 místo), kdy k absurditě doby patřilo, že několik z nich bylo v průběhu tohoto volebního období do pléna MNV vícekrát povoláno i z něj odvoláno. Volební období v květnu 1954 tak zakončilo plénum MNV v Kroměříži vzhledem k velké fluktuaci jeho členů v personálním složení, když doba v něm strávená u více než 2/3 jeho členů nečítala ani dva roky a po volbách jich z nich pokračovala již jen polovina. Zároveň se během těchto šesti let dvakrát změnilo i obsazení postu předsedy.

Volbami v roce 1964 začínající volební období MěstNV Kroměříž se v důsledku událostí pražského jara 1968, sovětské okupace a nástupu tzv. normalizace neplánovaně protáhlo o více než tři roky až do listopadu 1971. Celostátní účtování s – řečeno dobovou komunistickou terminologií – „pravicovými oportunisty“ přineslo v roce 1970 vynucený konec 22 poslanců kroměřížského MěstNV z jeho v té době necelých osmi desítek členů a kooptování 27 nových poslanců. Vedle tajemníka Jána Haláse a dalších tří členů rady se musel o půl roku později poroučet také teprve před dvěma lety do čela města dosazený předseda František Tichý. Ten ale s notnou dávkou štěstí prošel stranickými prověrkami a mohl se tak jen za několik let opět vrátit do užšího vedení města na pozici místopředsedy. Z 80 členů pléna po volbách v roce 1971 jich předchází zkušenost v něm mělo pouze 45, přičemž většina z nich se stala poslanci v rámci procesu kooptací v roce 1970.

Prvním výrazným projevem opětovného nastolování demokracie se v Kroměříži staly 5. prosince 1989 změny ve složení rady města, v níž KSČ po necelých 42 letech ztratila většinu, přestože všech pět uvolněných postů ve vedení města i nadále zastávali její členové. Na počátku února 1990 v důsledku první kooptační vlny a také vystoupení některých poslanců ze strany ztratila KSČ i většinu v plénu. Počet členů KSČ se pak ještě v důsledku druhé kooptační vlny na konci března v plénu snížil nakonec na 31 ze 119, celkově byla v kooptacích vyměněna třetina dosavadních poslanců MěstNV. Předseda Zdeněk Coufal v únoru 1990 ještě ustál pokus o své odvolání, tehdy mu sice vyslovila nedůvěru většina přítomných poslanců, nikoliv však nadpoloviční většina všech poslanců. Po Coufalově pozdější vynucené rezignaci na poslanecký post jej ve funkci předsedy MěstNV nahradil na konci března 1990 coby první nečlen KSČ od roku 1945 lidovec Petr Kvapilík. Jeho osoba coby starosty pak byla po komunálních volbách v listopadu 1990 jednou z mála výjimek z pravidla, že nové kroměřížské komunální politické elity se již rekrutovaly z lidí, kteří neměli i třeba jen několikaměsíční zkušenost se členstvím v bývalém plénu MěstNV.

Obrázek představitelů Kroměříže a francouzského partnerského města Châteaudunu od uzavření partnerství v roce 1968 do konce 90. let 20. století
 1 – František Tichý, 2 – Milan Vaculík, 3 – Vítězslav Mrhal, 4 – Zdeněk Coufal, 5 – Petr Kvapilík
 Zdroj: Soukromý archiv autora.

Poznámky:

¹ Reálně ale KSČ nevyhovující poslanci čelili pod vlivem mocenských okolností nátlaku na konformitu výkonu svého mandátu. Někteří z nich na mandát rezignovali, další nemohli mandát vykonávat (nezákonným vězněním ve vazbě či emigrací), celkem se jednalo o několik desítek poslanců (DOBEŠ 2011, 83–91; KUDRNA 2021, 94).

² V tomto případě se však naštěstí jejich seznam dochoval v prezidiálních spisech.

³ Značná část písemností OV KSČ Kroměříž byla v období od února do srpna 1990 vyvezena bez odborného dohledu do sběrných surovin (KSČ–OVK, inventář, 7).

⁴ Klub Obroda, celým názvem Klub za socialistickou přestavbu Obroda, vznikl na začátku roku 1989 a po vzniku Občanského fóra (OF) fungoval do podzimu 1990 v jeho rámci. Členy Klubu Obroda byli někteří bývalí členové KSČ, kteří byli nuceni stranu opustit v důsledku stranických čistek na začátku normalizace (SUK 2009, 210, KOPEČEK 2010, 20).

⁵ V některých materiálech uváděn též s počeštěnou verzí křestního jména jako Hynek Ginter.

⁶ Někteří z těchto jmen se v kroměřížské komunální politice objevovala i později: syn Jana Suma ml. Jaromír byl v letech 1981–1994 poslancem MěstNV/členem zastupitelstva, vnuk Michal pak v letech 2006–2010 zastupitelem a radním, Jiří Jachan, syn Adolfa Jachana, byl v letech 1990–2010 poslancem MěstNV/členem zastupitelstva a několik volebních období i místostarostou, jeho bratr Milan Jachan byl v roce 1990 krátce členem městského zastupitelstva, vnuk Vincence Žárského Jan Žárský byl v letech 1998–2014 členem zastupitelstva. Zajímavostí rovněž může být, že manželkou Jana Žárského byla dcera Leopolda Kozáka ml. Ludmila.

⁷ **Josef Plíhal** (*1901 Chleby, okres Poděbrady – †1998 Praha), v letech 1919–1923 vystudoval Vysokou školu obchodní v Praze, poté působil jako bankovní úředník a úředník továrny na pletené zboží, od konce 20. let byl majitelem obchodu s pleteným zbožím a spolujajitelem pletárny Ing. Josef a Ota Plíhal v Kroměříži. Byl předsedou místních šachistů a organizace Křesťanské hnutí mladých mužů (YMCA), v roce 1938 v simultánní partii remizoval s mistrem světa Aljechinem. Politicky byl za první republiky členem Československé živnostensko-obchodnické strany středostavovské (ČŽOSS), následně Strany národní jednoty (SNJ) a jednatelem její místní organizace, v letech 1939–1940 byl zastupitelem a radním města coby jeden z náhradníků za mandátů na konci roku 1938 zbavených členů rozpuštěné KSČ. Dne 1. září 1939 byl zatčen a vězněn do roku 1940 v rámci Akce Albrecht I. V roce 1945 se stal členem KSČ, členem pléna a rady MNV Kroměříž a viceprezidentem Obchodní a živnostenské komory v Olomouci, v letech 1946–1948 byl předsedou MNV Kroměříž, od konce roku 1947 působil coby přednosta Odboru VII-obhospodařování a Oddělení VII/3 ministerstva vnitřního obchodu a poté jako náměstek předsedy Státního úřadu pro věci církevní, po zrušení úřadu a převedení jeho agendy pod ministerstvo školství působil zde do odchodu do důchodu v roce 1961. V roce 1986 obdržel k životnímu jubileu pamětní medaili města. (MNVK, b. inv. č., 3; MNVK, inv. č. 345, 117; OBZOR, 1933, r. XXVI, č. 40, 2; LIDOVÉ NOVINY, 1936, r. 44, č. 636, 3; MORAVSKÝ DENÍK, 1938, r. XXXIII, č. 128, 6; POZOROVATEL, 1938, r. XXXV, č. 47, 4; RUDÉ PRÁVO, 1946, b. r., č. 111, PŘÍLOHA, 4; STRÁŽ LIDU, 1946, r. II, č. 117, 1; ORGANIZACE ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTNÍHO ZŘÍZENÍ 1948, 229; ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE, 1986, r. XXI, č. 6, 117; KAPLAN 2011, 223; Ing. Josef Plíhal [online]. MyHeritage).

⁸ Dle oficiálních proklamací mohl (nikterak definovaný) lid členy NV odvolávat a nahrazovat je jinými. Způsob odvolávání měl být určen volebním řádem, do té doby měly pečovat o řádné ustavení, odvolání či doplňování NV nadřízené orgány, tedy v případě MNV se jednalo o okresní národní výbor (ONV) (§ 1 odst. 4 Vyhlášky ministra vnitř 45/1945 Sb.). Volební řád ale nakonec vydán nebyl, pouze v dubnu 1947 vydalo ministerstvo vnitř nové směrnice o zániku členství v NV. To vedle smrti a rezignace mohlo skončit i odvoláním politickou stranou či radou nadřízeného NV, pro které bylo vyžadováno kvórum 2/3 hlasů (KUKLÍK A KOL. 2011, 67).

⁹ Na podzim 1946 byl z pléna MNV odvolán i Ignác Ginter coby národní správce lékárny „U anděla strážce“, jelikož dle prezidentského dekretu č. 5/1945 Sb. nemohl NV svého člena jmenovat národním správcem. Gintrovým nástupcem v plénu MNV se stal Bedřich Konečný. V dubnu 1947 však došlo na základě výnosu ONV ve věci členství v NV k restituci členství Gintra v plénu MNV a odvolání jeho nástupce Konečného (MNVK, k. 1, inv. č. 72; KSČ–OVK, k. 10, inv. č. 169; § 16 odst. 4 Dekretu presidenta republiky č. 5/1945 Sb.).

¹⁰ **Libuše Haišmanová** (* 1898 Plzeň – † ???), původním povoláním byla učitelkou hudby, výraznou část meziválečného období strávila se svým manželem Ludvíkem na Slovensku, do Kroměříže se přestěhovali v roce 1939. V letech 1948–1950 zastávala post předsedkyně MNV Kroměříž, následně v období let 1950–1952 byla členkou rady ONV a vedoucí referátu školství a osvěty ONV a v letech 1952–1953 předsedkyní Okresního akčního výboru Národní fronty (OAV NF). Členkou KSČ se stala v roce 1946, v letech 1946–1950 byla členkou pléna MNV. Její náhlý konec politické kariéry v roce 1953 souvisel s odvoláním jejího man-

žela z postu ředitele kroměřížské státní mlékařské a sýrařské školy a jeho vyloučením z KSČ. (KSČ-OVK, inv. č. 69; KSČ-OVK, inv. č. 72, KSČ-OVK, inv. č. 73) Ludvík Haišman, člen KSČ od roku 1945 zastávající ve straně různé funkce, od člena předsednictva okresního výboru (POV) až po člena národohospodářské komise při ústředním výboru (ÚV), měl dle závěrů komise Okresního výboru (OV) KSČ z počátku roku 1953 zneužít své funkce ředitele „k perzekuování komunistů dělníků a k hospodářskému poškozování státu.“ Elaborát zmíněné komise vedle linky vedoucí až k napojení na Rudolfa Slánského (působení v národohospodářské komisi) a také obvinění kladoucích mu za vinu mj. tolerování krádeží mléčných výrobků naznačuje i to, že se Haišman v čele školy choval v personálních otázkách u učitelů i žáků poměrně nezávisle navzdory stranickým direktivám a také, že se snažil co nejlépe rozvíjet školu a k ní přidruženou mlékárnu („nepotřebné odčerpání“ investice 20 mil. Kčs (!) na výstavbu laboratoře) navzdory státní preferenci jiných oborů (KSČ-OVK, inv. č. 73).

¹¹ Čepička zdůvodnil svůj návrh „s poukazem na politický úspěch, jelikož v městě je mnoho žen a zároveň poukázal na soc. dem. ministryni“ (KSČ-OVK, k. 13, inv. č. 180). Onou ministryní myslel Ludmilu Jankovcovou (ČSSD), jež se krátce předtím (25. listopadu 1947) stala ministryní průmyslu a historicky vůbec první ženou v československé vládě (PERNES 2006a, 50; VEBER 2008, 184).

¹² Při prověrkách členů KSČ byl v říjnu 1948 Ginter kolegy z předsednictva OV KSČ hodnocen coby náladový člověk se sklony k radikálníčení a bez bolševické vytrvalosti (KSČ-OVK, inv. č. 69). V rámci KSČ její coby kandidáta na předsedu měli odmítat dle sociálnědemokratického tisku stranici z místních závodů (ČIN IV, 1948, č. 10, 6)

¹³ Od ČSNS měly zazníť výhrady proti Gintrovi kvůli jeho národní správě lékárny, lidovci zase namítali, že její vůbec neznají (KSČ-OVK, inv. č. 68; KSČ-OVK, k. 13, inv. č. 180). Během schůze rady MNV 20. ledna 1948, kdy už bylo o nástupci rozhodnuto, se měl Miloš Živný ml. „diskrétně“ tázat na osud dvou kožíků, jež Ginter údajně převzal spolu s lékárnou do národní správy a také na nábytek, jenž prodal. O též se mělo i dle Vincence Žárského hovořit na jednání klubu ČSNS (KSČ-OVK, inv. č. 69). O tom, že minimálně v případě nábytku byly pochybnosti na místě, nasvědčuje to, že když byl Ginter v prosinci 1958 schválen do funkce okresního lékárníka, tak v jeho životopise bylo (bez bližšího časového určení) uvedeno, že „stranicky byl trestán pro nesprávný postup při koupi nábytku z národního fondu – důtkou s výstrahou“ (KSČ-OVK, inv. č. 78) Zřejmě další důtku s výstrahou pak obdržel v roce 1963, kdy byl odvolán z funkce okresního lékárníka (KSČ-OVK, k. 53, inv. č. 400).

¹⁴ V říjnu 1947 byli z pohledu KSČ vedoucí okresní funkcionáři ČSSD v čele s Živným ml. spatřováni největší překážkou dobrého vztahu obou stran na Kroměřížsku. Důvodem tohoto hodnocení byla sociálními demokraty odmítnutá schůzka k vytyčení společného postupu obou stran v duchu zájmové celostátní dohody o nejtěsnější spolupráci, kterou za ČSSD uzavřel její prokomunistický předseda Zdeněk Fierlinger. (KSČ-OVK, inv. č. 68; k dohodě KSČ a ČSSD srov. např. PERNES 2006b, 30–31)

¹⁵ Samotný Ginter, jenž se stal nově jen členem rady MNV, své „vyšachování“ pravděpodobně psychicky neustál, když se demonstrativně vzdal všech funkcí „z důvodu, že nebylo respektováno usnesení předsednictva OV v souvislosti s jednáním o předsedu MNV.“ Navíc ještě poslal do komunistického deníku Stráž lidu, vycházejícího v Olomouci, článek „Rozkol KSČ v Kroměříži“, jenž ale nebyl otištěn (KSČ-OVK, inv. č. 69).

¹⁶ Krom těchto dvou vyhlášek vydal ministr Nosek ještě 28. února vyhlášku č. 325, kterou přenesl působnost předsednictev NV na jejich předsedu, a 1. března vyhlášku č. 334, jež řešila situace, kdy nastaly okolnosti znemožňující výkon NV nebo některého jeho orgánu (Vyhláška ministra vnitra č. 325/1948 Ú. l.; Vyhláška ministra vnitra č. 334/1948 Ú. l.).

¹⁷ Samotný převrat probíhal v Kroměříži obdobně jako jinde v Československu. Vypovídající je vzpomínka tehdejšího okresního předsedy lidovecké mládeže Jaroslava Vrzaly, jenž byl později v emigraci ve Francii pod upraveným příjmením Verzala oficiálním vydavatelem Tigríдова časopisu Svědectví. Dle Vrzaly „žádné akce prakticky proti komunistům nebyly (...) Předsedou okresního národního výboru v Kroměříži byl inženýr Rudolecký, kterého akční výbor zamknul v jeho kanceláři. Na schůzi lidové strany jsme se domluvili, že ho tam druhý den půjdeme všichni manifestačně vysvobodit. No a přišli jsme tam dva.“ (ŽÍDEK 2013, 29)

¹⁸ Marie Droběnová, Rudolf Hájiček, Mořic Holotík, Josef Jelínek, František Jurčík, Vladimír Kočař, Jitka Miřochová, Jana Šimková, Josef Šiška, František Vytrhlík a Rudolf Zdražil.

¹⁹ Josef Bláha, Theodor Bursík, Jaromír Fuks, Stanislav Honzírek, František Kotek, Jaroslav Mucha, Alois Pěček, Marie Pospíšilová, Marie Synková, Alois Šenkyřík a Josef Zapletal.

²⁰ Mezi lety 1946 a 1954 proběhly v květnu 1948 volby do NS, kdy se poprvé volila jednotná kandidátka NF a volič mohl ještě za již značně ztížených podmínek naposledy udělit bílý lístek jakožto jasný nesouhlas s novým režimem. V Kroměříži se z 11 737 voličů dostavilo do volebních místností 11 004. Z nich odevzdalo neplatný hlas 385 a bílý lístek 885 voličů, celkem tedy 11,55 % (ONVK, k. 78, inv. č. 226).

²¹ Od března 1950 do voleb v roce 1954 upravovalo odvolávání a jmenování členů MNV vládní nařízení č. 14/1950 Sb. Do zvolení nového MNV v přímých volbách měli být jejich členové na návrh MAV NF či Okresního akčního výboru Národní fronty (OAV NF) odvolávání a jmenování ONV, přičemž změna měla být zpravidla projednána s občanstvem na schůzi (§ 27 odst. 1 a 2 Vládního nařízení č. 14/1950, Sb.).

²² Josef Buchetka, Ignác Ginter, Libuše Haišmanová, Antonín Hasala, Zdeněk Horáček, Jan Horák, František Jurčík, Antonín Konečný, Bohumil Konečný, Jitka Mlčochová, Alois Šenkyřík, František Pečinka, Josef Pišfáček, Josef Trsoň, Josef Zapletal.

²³ Jan Čada (*1904 Kroměříž – †1976 Kroměříž), otec byl členem ČSL, vyučil se soustružníkem kovu, do roku 1950 pracoval jako dělník, v letech 1950–1952 byl předsedou MNV Kroměříž, následně v období let 1952–1960 předsedou okresní plánovací komise a vedoucím kontrolního odboru ONV Kroměříž a 1960–1964 vedoucím odboru obchodu tamtéž. Členem KSČ byl od roku 1945, v letech byl 1948–1952 členem pléna MNV Kroměříž. (KSČ-OVK, inv. č. 72; KSČ-OVK, inv. č. 90)

²⁴ Leopold Bejtkovský, Josef Bláha, Theodor Bursík, Jan Čada, Marie Droběnová, Jaromír Fuks, Josef Gern, Rudolf Hajíček, Mořic Holotík, Josef Jelínek, Josef Johanis, Josef Klimek, Vladimír Kočař, František Kotek, Josef Mikulík, Marie Olszewská, Alois Pěček, Karel Sigmund, Jan Stančík, Rudolf Stráník, Josef Šiška, František Vytrhlík a Rudolf Zdražil. Nahradili je Ivan Bajza, Růžena Bajzová, Marie Benešová, František Buchtík, Jar. Buráň, Karel Doleželová, Drahomíra Gafarčíková, Anna Ginterová, Marie Haasová, Robert Hnilica, Josefa Konečná, Rad. Kotek, Ludmila Měrková, Božena Nalezencová, Eva Neradová, Jar. Otevřelová, Josef Petřík, Anna Riemrová, Josef Snopek, Čeněk Suchý, František Šiška, Karel Vrbecký a Antonín Žalčík (MNVK, inv. č. 23).

²⁵ Dle přehledu účasti za rok 1951 se čtyři členové (Augusta Maliňáková, Rudolf Stráník, František Štahel, František Vytrhlík) nezúčastnili žádné ze šesti plenárních schůzí, šest členů se zúčastnilo jedné, dva dvou, sedm tří, čtyři čtyř, na jedné ze schůzí absentovali čtyři členové pléna MNV a devět se zúčastnilo všech šesti schůzí (MNVK, inv. č. 23).

²⁶ Robert Hnilica (*1908 Kroměříž – †1972 Kroměříž), vyrůstal pouze s matkou ve Skačticích, vyučil se stolařem a absolvoval roční mistrovskou dřevařskou školu ve Valašském Meziříčí. Poté nastoupil k firmě Zimák, Hůlka, Haimráth v Kroměříži, v letech 1937–1948 pracoval u firmy Baťa v Otrokovicích, poté v roce 1948 spoluzaložil a do roku vedl 1952 kroměřížské družstvo stolařů a čalouníků Stavbyt, v letech 1952–1960 byl předsedou MNV Kroměříž a 1960–1965 až do odchodu do důchodu vedoucím odboru dopravy ONV Kroměříž. Od roku 1931 byl členem sociální demokracie, do KSČ přestoupil v dubnu 1948 ještě před sloučením ČSSD s KSČ (KROMĚŘÍŽSKÁ JISKRA XXIII, 1985, č. 10, 3; KSČ-OVK, inv. č. 72).

²⁷ Škodlivý vliv „sociáldemokratismu“ na činnost mnohých základních organizací komunistů z nich měl v době protestů proti měnové reformě činit „nebojovné, pasivní, netaktické oddíly, stávic je v rozhodné chvíli na chvost událostí“ (PERNES 2022, 573–574). Nejvyšší obětí této kampaně byl předseda parlamentu Oldřich John, v meziválečném období vůbec nejmladší starosta, když byl v roce 1937 ve věku 30 let zvolen do čela Prostějova (PERNES 2016, 137–142).

²⁸ V Kroměříži se pro volby v roce 1968 počítalo se 13 volebními obvody v průměru s 8–9 mandáty (dohromady 80 poslanců), zvoleno mělo být i 26 náhradníků (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1968).

²⁹ Počty členů KSČ a nestraníků se v průběhu volebního období měnily vlivem vstupu některých dosavadních nestraníků do KSČ či naopak později jejich ukončeným členstvím v KSČ.

³⁰ Kozák ml. byl členem pléna v letech 1946–1948, 1950–1953 a od roku 1964, Pečinka 1946–1947, 1948–1950 a od roku 1957, Horáček původně v letech 1946–1950 a následně od roku 1960.

³¹ Vlastimil Zdráhal (*1915 – †1976 Kroměříž), vyučil se fotografem, v letech 1940–41 byl vězněn, do roku 1949 pracoval u fotografické firmy Příkryl, následně v letech 1949–1951 působil jako tajemník ONV Kroměříž, poté v období let 1952–1960 zastával posty tajemníka OV KSČ v Holešově a v Kroměříži, v letech 1960–1968 byl předsedou MěstNV, 1968–1970 působil v organizačním oddělení ONV Kroměříž a v období 1970–??? zastával post vedoucího redaktora Kroměřížské jiskry. Od roku 1934 byl členem KSČ, v roce 1958 obdržel státní Vyznamenání Za zásluhy o výstavbu, v letech 1960–1970 byl poslancem MěstNV Kroměříž (MNVK, inv. č. 323, 32; MNVK, n. č., Kronika města Kroměříže 1976, 205; KSČ-OVK, inv. č. 90).

³² Zdráhal uváděl členům pléna coby důvod své žádosti o zproštění funkce „skutečnost, že dnes nemám plnou podporu veřejnosti ve své funkci, že tím trpí MěstNV a nyní po zostřování se útoků na mou osobu, zejména v poslední době, tím trpím i já sám“ (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1968). O tom, že (minimálně) námitky vůči Zdráhalovu alkoholismu byly nepopíratelnými svědci zasedání POV KSČ Kroměříž 9. dubna 1970, kdy v rámci stranické prověrky nebylo námitek vůči jeho politickým postojům a bylo doporučeno ponechat jej ve straně, ale jinak se někteří z členů předsednictva vyjadřovali negativně stran jeho morálního života, zejména pití. Vedoucí tajemník OV KSČ Alois Še-

bestík se rovněž vyjádřil, že „je neúnosné jeho další setrvání ve funkci šéfredaktora.“ (KŠČ-OVK, inv. č. 90).

³³ František Tichý (*1919 Kroměříž – †2013 Kroměříž), vyučil se elektromontérem v kroměřížské plynárně a elektrárně, kde do roku 1945 pracoval jako elektromontér, poté byl do roku 1951 zaměstnán u firmy Študeník/n. p. Nářadí Hulín, v letech 1951–1964 byl vedoucím Okresního závodu energetiky (JME) v Kroměříži, 1964–1969 místopředsedou MěšTNV, v období mezi červnem 1968 a lednem 1969 byl pověřen řízením MěšTNV, v letech 1969–1970 byl předsedou MěšTNV, následně v období let 1971–1973 zastával vedoucí posty v otrokovickém závodu JME Brno, poté v letech byl 1973–1981 opět místopředsedou MěšTNV. Členem KŠČ se stal v roce 1946, v letech 1963–196? byl předsedou MV KŠČ Kroměříž, během stranických prověrek nebyl zásluhou MV KŠČ vyškrtnut z KŠČ, nýbrž bylo komisí „pouze“ doporučeno přemístit jej na jinou hospodářskou funkci, v letech 1965–1981 byl poslancem MěšTNV. (KŠČ-OVK, inv. č. 83; MNVK, inv. č. 329, 8; MNVK, inv. č. 334, 65; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích MěšTNV v Kroměříži v 1970; KŠČ-OVK, k. 58, inv. č. 401; KŠČ-OVK, inv. č. 93; ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE XIV, 1979, č. 11, 227).

³⁴ Toto oficiální zproštění mandátu přišlo v některých případech s několikaměsíční, kdy např. Božena Skřipcová st. zemřela v první polovině roku 1968, či dokonce několikaroční prodlevou, jelikož Emilie Musilová se v prezenčních listinách z jednání pléna MěšTNV neobjevovala již od druhé poloviny roku 1966. Naopak Josef Pavelka se i přes zproštění mandátu v seznamu členů objevoval ještě v první půli roku 1970. Paradoxem bylo i to, že u všech, tedy včetně i zemřelých, bylo v zápise z pléna MěšTNV uvedeno, že byli zproštěni mandátu na vlastní žádost. (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích MěšTNV v Kroměříži v 1966; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích MěšTNV v Kroměříži v 1968; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích MěšTNV v Kroměříži v 1969; MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích MěšTNV v Kroměříži v 1970).

³⁵ Omluvu těmto bývalým poslancům, po roce 1968 pro své postoje a názory diskriminovaným, vyslovil na setkání 10. května 1990 nový předseda MěšTNV Petr Kvapilík (ČSL) (MNVK, inv. č. 352, 12).

³⁶ Paradoxně o tři měsíce dříve navštívil Kroměříž vedoucí oddělení státních volených orgánů ÚV KŠČ Vladimír Vedra se záměrem jednat o zařazení Haláse do aparátu ÚV KŠČ, na což reagoval velmi podrážděně vedoucí tajemník OV KŠČ Alois Šebestík (KŠČ-OVK, inv. č. 90). Vedra se s Halásem mohl znát z působení Československého svazu mládeže (ČSM), kde Halás v minulosti působil jako předseda OV a Vedra na začátku 60. let byl jeho celostátním předsedou.

³⁷ Na jednání pléna 16. října 1969 byly zrušeny „ty části provolání z výzvy z plenár. zasedání MěšTNV, konané dne 22.8.1968, která odporují stanovisku ÚV-KŠČ a internacionál. závazkům strany a vlády“ (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích MěšTNV v Kroměříži v 1969).

³⁸ Vojtěch Hejč, Bohumil Jurtík, František Petráš, Emanuel Chmela, Vladimír Petlach, František Kozárek, Jan Holešínský, Anton Durník, Josef Loučka, Marie Brabcová, Antonín Zdražil, Ladislav Sigmund, Lubomír Šušlík, Vladimír Pačovský, Emil Dvořák, Evžen Vašíček, Augustína Kratochvílová, Ladislav Jurčík, Josef Večerka, Jaroslav Pěnčík, Božena Skřipcová ml., Jiří Čermák, Josef Pláteník, Josef Rožňák, Marta Pechalová, František Staněk a Miroslav Krupář.

³⁹ Vítězslav Mrhal (*1930 Honětic – †2014 Kroměříž), v roce 1949 se vyučil se v kroměřížské plynárně plyninstalatérem a následně v letech 1949–1951 vystudoval v Hradci Králové střední průmyslovou školu se zaměřením na plynárenství, poté absolvoval dvouletou základní vojenskou službu, po níž měl původně působit jako politický pracovník na Mostecku, ale místo toho nastoupil v plynárně v Kroměříži, kde byl v letech 1958–1970 vedoucím závodu. V letech 1970–1976 zastával post předsedy MěšTNV a poté 1976–1990 ředitele Okresního podniku bytového hospodářství (OPBH) Kroměříž, po osamostatnění obce od Litenčic byl v roce 1993 a v letech 1994–2006 starostou a 1993–1994 místopředsedou rodných Honětic. Členem KŠČ se stal v roce 1951, v letech 1970–1986 byl členem pléna MěšTNV Kroměříž, 1993–2006 zastupitelem Honětic. V letech 1977–1980 byl evidován Státní bezpečností (StB) pod krycím jménem „Plynař“ jako majitel propůjčeného bytu (reg. č. 767 84) (KŠČ-OVK, inv. č. 90, MNVK, inv. č. 334, 65; MNVK, inv. č. 336, 2–3; MNVK, inv. č. 352, 13; MNVK, dodatek, 262, 283 a jedna nestr.; Evidenční záznamy Hlavní správy vojenské kontrarozvědky, Doplněk č. 1 k původnímu vydání. [online]. Archiv bezpečnostních složek).

⁴⁰ Jiné pozdější zdroje uvádějí, že zastával funkci podnikového náměstka (ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE XIV, 1979, č. 11, 227; KŠČ-OVK, inv. č. 93). Možná ale tento rozpor plyne pouze z neznalosti autora ve věci tehdejší vnitropodnikové struktury.

⁴¹ Milan Vaculík (*1945 Kroměříž – †1996 Kroměříž), od mládí byl velmi angažovaný, v letech 1962–1968 studoval nejprve dva semestry obor matematika-tělesná výchova, následně vystudoval obor čeština-ruština na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci (UPOL). V období 1968–1969 byl vedoucím programového oddělení Okresního domu pionýrů a mládeže v Olomouci (ODPM), následně byl během základní vojenské služby v letech 1969–1970 učitelem českého a ruského jazyka na vojenské střední škole v Liptovském Mikuláši, v období let 1970–1975 zastával post ředitele Okresního kulturního střediska (OKS) v Kroměříži, v letech 1975–1976 byl místopředsedou a 1976–1987 předsedou MěšTNV, v období 1988–1989 zastával post tajemníka ONV pro věci církevní, v roce 1990 pak předsedy ONV, poté

působil jako pedagog. V letech 1972/1974–1989 byl kandidátem/členem KSČ, 1975–1987 poslancem MěstNV, 1976–1990 poslancem a 1976–1986 členem rady ONV. Byl autorem či spoluautorem prací „Antika v Hanáckých Athénách“, „Kámen vodou rosený“, „Kroměříž“ aj., v roce 1975 obdržel Čestné uznání ministerstva kultury ČSR. (KSČ–OVK, inv. č. 107; MNVK, inv. č. 346, 2a; ONVK, k.3, inv. č. 47–48; KROMĚŘIŽSKÁ JISKRA XL, 1989., 51–52, 1; CHRÁST 2021).

⁴² Zdeněk Coufal (*1946 – †2011), otec byl členem ČSL, v roce 1964 se vyučil strojním zámečníkem, později vystudoval veškerý průmyslovou školu a Filozofickou fakultu UPOL. V letech 1964–1965 byl instruktorem OV ČSM v Jihlavě, po absolvování dvouleté základní vojenské služby pracoval v období let 1967–1977 jako strojní zámečník/zásobovací referent v Elchron Polná, v letech 1977–1979 byl vedoucím provozu Laboratorní přístroje Praha-závod Polná, po přestěhování do Kroměříže pracoval v letech 1979–1984 jako samostatný odborný referent odboru plánování ONV Kroměříž, v období let 1984–1988 zastával post předsedy MV KSČ Kroměříž a 1988–1990 předsedy MěstNV Kroměříž, po roce 1989 byl uváděn na kandidátních listinách coby údržbář či technik. Od roku 1966 až do své smrti byl členem KSČ/KSČM, v 70. letech osm let poslancem MNV Polná, v letech 1988–1990 a 1994–2010 poslancem MěstNV Kroměříž/zastupitelem města Kroměříže, 2001–2004 zastupitelem Zlínského kraje. Na podzim 2008 hlasoval pro akcionářskou dohodu s firmou Energie AG ve věci pronájmu Vodovodů a kanalizací (VaK) Kroměříž, kdy se jen kvůli tomuto bodu nechal přivést na jednání zastupitelstva z nemocnice a návrh byl jeho zásluhou schválen nejtěšněji většinou jednoho hlasu (KSČ–OVK, inv. č. 107; MNVK, inv. č. 349, 2; MNVK, inv. č. 352, 34; HUSÁKOVÁ KOČIČKOVÁ 2015, 79; Volby do zastupitelstev obcí 18.11.–19.11.1994 [online]. Volby.cz.; Volby do zastupitelstev obcí 1998–2000 [online]. Volby.cz.; Volby do zastupitelstev obcí 01.11.–02.11.2002 [online]. Volby.cz.; Volby do zastupitelstev obcí 20.10.–21.10.2006 [online]. Volby.cz.).

⁴³ Stejně jako v případě jeho předchůdců Vlastimila Zdráhala a Milana Vaculíka i u Coufala platilo, že za poslance MěstNV byl zvolen v jednom z několika zvláštních vojenských volebních obvodů (MNVK, n. č., Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1968; MNVK, inv. č. 346, 12; MNVK, inv. č. 348, 2).

⁴⁴ Více kandidátů NF v některých obvodech kandidovalo i ve volbách do NV v květnu 1954, ale tehdy se tak dělo „nedopatřením“ navzdory přání mocipánů, jelikož se režimní volební mechanismus teprve „za-běhával“. Např. na Holešovsku se tak o 599 míst v plénech MNV jednotlivých obcí ucházelo 623 kandidátů (NAVRÁTIL 2023, 145–146). Na Přerovsku více kandidátů, než byl počet členů MNV, kandidovalo např. v Bochoři, Citově, Pavlově, Přestavlkách a při volbách do ONV ve třech přerovských obvodech (ONVP, k. 359, inv. č. 667; ONVP, k. 360–361, inv. č. 668).

⁴⁵ Stanislav Vybíral, Dobřila Hružová, Emil Zavadil, Tomáš Roubínek, Tomáš Michoněk, Jiří Stránský, Rudolf Vykydal, Jaromír Malcher, Anna Daňková (nestran.), Rudolf Drábek, Jan Štěpančík, Vladimír Charvát (ČSL), Vladimír Melichar a Bohuslav Verbík (ČSS).

⁴⁶ Vladimír Melichar neúspěch s vyslovením nedůvěry spatřoval v tom, že OF vzhledem ke složení pléna MěstNV udělalo chybu s návrhem Jiřího Čermáka namísto původního kandidáta Miroslava Ošťádal (KROMĚŘIŽSKÁ JISKRA XLI, 1990, č. 7, 2). Mluví OF Jaroslav Poťměšil zase v okresním týdeníku Kroměřížská jiskra jménem tohoto subjektu sděloval, že „výrazně budeme muset zvýšit pozornost Občanského fóra bezpartijním poslancům pléna MěstNV, a podle potřeby v rámci pokračující rekonstrukce tohoto pléna, odvolat ty poslance, kteří odpovídajícím způsobem nevyjadřují zájmy občanů“ (KROMĚŘIŽSKÁ JISKRA XLI, 1990, č. 7, 1).

⁴⁷ Přemysl Loučka, František Doležal, Marie Vašková, Vladimíra Šuhejová, Jaroslav Brychta, Pavel Horák, Olga Vybíralová, Jiří Mazánek, Marie Šluchová, Zdeněk Zimmermann, Olga Vančurová, Vladimír Boubelík, Helena Geroltová, Zdeněk Mazal, Jan Baláš, Ladislav Straka, Zbyněk Šesták, Vratislav Dratva, Zdena Procházková, Emanuel Koumar, Dagmar Dvořáčková, Václav Řezáč, Josef Jašek, Rudolf Mentlík a Zdeněk Coufal. Nově se členy pléna MěstNV naopak stali Mojmír Vaněk, Petr Možný, Zdeněk Lžičar, Luděk Jurán, Antonín Riedr, Miroslav Pilát, Jiří Pavlík, Helena Paličková, Jiří Jachan, Karel Chvátal (nestran.), František Nedvěd, Ivan Jambrikovič, Antonín Dědek, Lubomír Šušlík, Miloslav Kytlica, Zuzana Kousalíková (Strana zelených – SZ), Karel Skopal, Jan Kratina, Ludmila Horáková (Klub Obroda), Bohuslav Pořízek, Marie Trtílková, Anna Skálová, Petr Kvapilík (ČSL), Jiří Krejčíř, Jolana Košťálová (ČSS) a Miroslav Verbík (Zemědělská strana – ZS). (MNVK, n. č., Plenár. zasedání XXI–XXV 1990)

⁴⁸ Petr Kvapilík (*1940 Kroměříž), v roce 1961 absolvoval na Strojní fakultě Vysokého učení technického (VUT) v Brně obor Technologie, v roce 1971 tamtéž na Elektrotechnické fakultě pak obor Technická kybernetika, do roku 1990 působil v různých podnicích (nejdéle v PAL-Magneton), naposledy v JZD Slušovice a Ekos Kroměříž, v letech 1990–1994 byl předsedou MěstNV a starostou města, následně do odchodu do důchodu v roce 2001 byl poradcem Arcibiskupství olomouckého a ředitelem Arcibiskupského gymnázia Kroměříž. V letech 1990–1994 byl poslancem pléna MěstNV/členem zastupitelstva města, od roku 1990 do konce 90. let členem ČSL/KDU–ČSL (KVAPILÍK 2022; MNVK, n. č., Kronika města Kroměříže 1994, 36–37).

⁴⁹ S odstupem necelých deseti let vzpomínal Kvapilík na svůj nástup na radnici se slovy: „Když jsem byl

zvolen do vedení města, nenašel jsem tam žádné návody a metodické materiály, jak racionálně řídit záležitosti Kroměříže. Byl tam jen podrobný scénář důkladného řazení prvomájových průvodů“ (MNVK, n. č., Kronika města Kroměříže 1999, 65).

⁵⁰ Jednalo se o koalici Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko (HSD-SMS), obnovené ČSSD, ČSS, SZ, ZS a Československého demokratického fóra (ČDF). Fakticky se ale MSDB rozpadl již na ustavujícím zasedání zastupitelstva při volbě vedení města (NAVRÁTIL 2022, 98).

⁵¹ Petr Kvapilík, Bohuslav Pořízek, Rudolf Drábek, Vladimír Charvát, Jan Štěpančík (ČSL), Jiří Jachan, Miroslav Pilát, Jiří Pavlík, Anna Daňková (OF), Vladimír Melichar, Antonín Dědek, Lubomír Šušlík (MSDB).

⁵² Od roku 1970 Jiří Čermák (ČSL), 1971 Zdeněk Konečný (MSDB), 1981 Jaromír Šum (OF), Stanislav Krupa a Antonín Zigo (MSDB), 1986 Ludmila Krafochová (ČSL), Miroslava Palichová (MSDB), Jaroslav Adamík a Anna Opravilová (KSČ).

Prameny:

Moravský zemský archiv Brno – Státní okresní archiv Kroměříž

- Fond A-1 Okresní národní výbor Kroměříž (ONVK), k. 78, inv. č. 226, Volby 1948.
- Fond A-1 Okresní národní výbor Kroměříž (ONVK), k. 3, inv. č. 47–48, Zápisy z rady 1986–1987.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), inventář.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), inv. č. 68, Zápisy ze schůzí předsednictva 1947.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), inv. č. 69, Zápisy ze schůzí předsednictva 1948.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), inv. č. 70, Zápisy ze schůzí předsednictva 1950.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), inv. č. 72, Zápisy ze schůzí předsednictva 1952.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), inv. č. 73, Zápisy ze schůzí předsednictva 1953.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), inv. č. 78, Zápisy ze schůzí předsednictva 1958.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), inv. č. 83, Zápisy ze schůzí předsednictva 1963.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), inv. č. 88, Zápisy ze schůzí předsednictva 1968.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), inv. č. 90, Zápisy ze schůzí předsednictva 1970.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), inv. č. 93, Zápisy ze schůzí předsednictva 1973.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), inv. č. 107, Zápisy ze schůzí předsednictva 1987.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), k. 10, inv. č. 169, Komise lidové správy 1946–1947.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), k. 13, inv. č. 180, Výborové a členské schůze.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), k. 14, inv. č. 180, Kroměříž – výborové a členské schůze 1966–1968.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), k. 53, 55, inv. č. 400, Pohovorové listy – ukončení členství při výměně legitimací.
- Fond A-85 Komunistická strana Československa – okresní výbor Kroměříž (KSČ-OVK), k. 58, 63, 67–68, inv. č. 401, Zrušení členství, vyloučení, vyškrtnutí.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 17, Zápisy pléna 1946.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 18, Zápisy pléna 1947.

- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 19, Zápisy pléna 1948.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 20, Zápisy pléna 1949.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 21, Zápisy pléna 1950.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 22, Zápisy pléna 1951.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 23, Zápisy pléna 1952.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 24, Zápisy pléna 1953.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 25, Zápisy pléna 1954.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), k. 1, inv. č. 72, Presidiální spisy 1946.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), k. 1, inv. č. 73, Presidiální spisy 1948.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), k. 2, inv. č. 75, Korespondence MAV NF 1948.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 323, Kronika města Kroměříže 1964.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 329, Kronika města Kroměříže 1968.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 334, Kronika města Kroměříže 1970.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 336, Kronika města Kroměříže 1971.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 344, Kronika města Kroměříže 1986.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 346, Kronika města Kroměříže 1987.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 348, Kronika města Kroměříže 1988.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 349, Kronika města Kroměříže 1988.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 351, Kronika města Kroměříže 1989.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), inv. č. 352, Kronika města Kroměříže 1990.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1960.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1964.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1965.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1966.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1968.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1969.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1970.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1976.
- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Zápisy o plenárních

schůzích Měst NV v Kroměříži v 1981.

- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Zápisy o plenárních schůzích Měst NV v Kroměříži v 1986.

- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Plenární zasedání I–IV 1986.

- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Plenární zasedání V–X 1987.

- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Plenární zasedání XI–XVI 1988.

- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Plenár. zasedání XVII–XX 1989.

- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Plenár. zasedání XXI–XXV 1990.

- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Kronika města Kroměříže 1948.

- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Kronika města Kroměříže 1976.

- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Kronika města Kroměříže 1981.

- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Kronika města Kroměříže 1994.

- Fond B-b1 Místní národní výbor Kroměříž (MNVK), neuspořádaná část (n. č.), Kronika města Kroměříže 1999.

- Fond B-b23 Místní národní výbor Honětice (MNVH), dodatek, Pamětní kniha 1963–1998.

Zemský archiv Opava – Státní okresní archiv Přerov

- Fond Okresní národní výbor Přerov (ONVP), k. 359, inv. č. 667, Zápisy o sčítání hlasů a o hlasování při volbách do ONV, hlášení obvodních komisí.

- Fond Okresní národní výbor Přerov (ONVP), k. 360, inv. č. 668, Zápisy o sčítání hlasů a o hlasování do místních národních výborů, zápisy obvodních komisí, přiloženy plakáty i směrnice, doplňovací volby, obce Bochoř-Henčlov.

- Fond Okresní národní výbor Přerov (ONVP), k. 361, inv. č. 668, Zápisy o sčítání hlasů a o hlasování do místních národních výborů, zápisy obvodních komisí, přiloženy plakáty i směrnice, doplňovací volby, obce Horní Moštěnice-Vinary.

Literatura:

AUTORSKÝ KOLEKTIV. 2006: *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005 II. díl. Abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1869–2005*. Praha.

BARTOŠ, J. – SCHULTZ, J. – TRAPL, M. 1978: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960*. Svazek VI. Ostrava.

CIGÁNEK, F. A KOL. 1992: *Kronika demokratického parlamentu 1989–1992*. Praha.

DOBEŠ, J. 2011: Ústavodárné národní shromáždění po únoru 1948. In: *Únor 1948 v Československu: Nástup komunistické totality a proměny moci*. Praha, 83–91.

GJURIČOVÁ, A. – ZAHRADNÍČEK, T. 2018: *Návrat parlamentu. Češi a Slováci ve Federálním shromáždění 1989–1992*. Praha.

HORÁK, P. 2017: *Působení a vliv akčních výborů Národní fronty ve vybraných okresech severovýchodních Čech*, nepublikovaný rkp. disertační práce, Historický ústav FF UHK, Hradec Králové.

HUSÁKOVÁ KOČIČKOVÁ, E. 2015: Zastupitelstva Zlínského kraje. In: *Almanach Zlínský kraj 2000–2015*. Zlín, 78–91.

CHARVÁT, J., ŠTEFEK, M., 2010: Kořeny československé volební reformy připravované v druhé polovině osmdesátých let dvacátého století. *Politologický časopis I/XVII*. Brno, 24–38.

KAPLAN, K. 2005: *Kronika komunistického Československa: Doba tání 1953–1956*. Brno.

KAPLAN, K. 2011: *Kronika komunistického Československa: Alexej Čepička. Dobová dramata komunistické moci*. Brno.

KOCIAN, J. – PAŽOUT, J. – VILÍMEK, T. – BALÍK, S. – HLOUŠEK, V. 2020: *Dějiny Komunistické strany Československa IV (1969–1993)*. Praha.

KOPEČEK, L. 2010: *Éra nevinnosti. Česká politika 1989–1997*. Brno.

KUDRNA, J. 2021: Volný mandát člena parlamentu v ústavním vývoji Československa a České republiky. *Právněhistorické studie II/LI*. Praha, 89–101.

KUKLÍK, J. A KOL. 2011: *Dějiny československého práva 1945–1989*. Praha.

NAVRÁTIL, V. 2022: *Vývoj obecní samosprávy v Kroměříži od roku 1918*, nepublikovaný rkp. bakalářské práce, Katedra dějin státu a práva PrF MU, Brno.

NAVRÁTIL, V. 2023: Volby do MNV a ONV v roce 1954 v okrese Holešov. *Acta Musealia I/X*. Zlín, 136–159.

Organizace československého státního zřízení. 1948. Praha.

PERNES, J. 2006a: *Komunistky s fanatismem v srdci*. Praha.

PERNES, J. 2006b: Vztahy ČSSD a KSČ v době třetí republiky. In: *Dusivé objetí. Historické a politologické pohledy na spolupráci sociálních demokratů a komunistů*. Brno, 25–33.

PERNES, J. 2016: *Zprávy z Prahy 1953*. Praha.

PERNES, J. 2022: *Velké dějiny zemí Koruny české, sv. XVII. 1948–1956*. Praha.

ROUBAL, P. 2013: *Starý pes, nové kousky: kooptace do Federálního shromáždění a vytváření polistopadové politické struktury*. Praha.

RYCHLÍK, J. 2022: Pokusy o demokratizaci volebního systému ve druhé polovině šedesátých let a volby v roce 1971. *Česko-slovenská historická ročenka I/XXIV*. Praha-Brno-Banská Bystrica, 65–90.

SUK, J. 2009: *Labyrintem revoluce. Aktéři, zápletky a křižovatky jedné politické krize (od listopadu 1989 do června 1990)*. Praha.

ŠIKULA, M. 2013: Volby očekávané a odkládané (1967) 1968–1971. Od liberalizující politiky KSČ k upevnění posttotalitní moci. *Časopis Matice moravské I/CXXXII*. Brno, 83–112.

VILÍMEK, T. 2019: Podnikový management v Československu od socialismu ke kapitalismu. In: *Architekti dlouhé změny. Expertní kořeny postsocialismu v Československu*. Praha, 103–153.

VEBER, V. 2008: *Osudové únorové dny*. Praha.

ZÍDEK, P. 2013: *Češi v srdci temnoty: Sedmadvacet historických reportáží o prvním čtvrtstoletí vlády komunistů*. Praha.

Zákony:

Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb. z. a n., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů. Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945, č. 4, 7–10.

Usnesení předsednictva Národního shromáždění č. 6/1968 Sb., o vyhlášení dne voleb do národních výborů. Sbírka Československé socialistické republiky, 1968, č. 2, 9.

Ústavní zákon č. 112/1967 Sb., o skončení volebního období Národního shromáždění, Slovenské národní rady, Nejvyššího soudu, krajských, okresních a vojenských soudů. Sbírka zákonů Československé socialistické republiky, 1967, č. 43, 417.

Ústavní zákon č. 117/1969 Sb., o prodloužení volebního období národních výborů, národních rad a Federálního shromáždění, Nejvyššího soudu, krajských, okresních a vojenských soudů. Sbírka zákonů Československá socialistická republika, 1969, č. 38, 413–414.

Ústavní zákon č. 14/1990 Sb., o odvolávání poslanců zastupitelských sborů a volbě nových poslanců národních výborů. Sbírka zákonů Československá socialistická republika, 1990, č. 4, 38.

Vládní nařízení č. 4/1945 Sb. z. a n., o volbě a pravomoci národních výborů. Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945, č. 3, nestr.

Vládní nařízení č. 120/1946 Sb. z. a n., o obnově národních výborů na podkladě výsledku voleb do ústavodárného Národního shromáždění. Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé, 1946, č. 52, 935–938.

Vládní nařízení č. 14/1950, Sb. o organizaci místních národních výborů. Sbírka zákonů republiky Československé, 1950, č. 6, 19–26.

Vyhláška ministra vnitra 45/1945 Sb. z. a n., o úplném znění vládního nařízení o volbě a pravomoci národních výborů. Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé, 1945, č. 22, 71–73.

Vyhláška ministra vnitra č. 305/1948 Ú. l., o přechodné úpravě odvolávání členů národních výborů. Úřední list republiky Československé, I. díl Nařizovací, 1948, č. 36, 1.

Vyhláška ministra vnitra č. 314/1948 Ú. l., o přechodné úpravě doplňování národních výborů. Úřední list republiky Československé, díl Nařizovací, 1948, č. 38, 1.

Vyhláška ministra vnitra č. 325/1948 Ú. l., kterou se na přechodnou dobu přenáší působnost předsednictev národních výborů na jejich předsedy. Úřední list republiky Československé, díl Nařizovací, 1948, č. 39, 1.

Vyhláška ministra vnitra č. 334/1948 Ú. l., o opatřeních k zajištění správy a národních výborů. Úřední list republiky Československé, díl Nařizovací, 1948, č. 40, 1.

Zákon č. 213/1948 Sb. z. a n., o úpravě některých poměrů na ochranu republiky. Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé, 1948, č. 75, 112–113.

Zákon č. 65/1960 Sb., o národních výborech. Sbírka zákonů Republiky československé, 1960, č. 24, 161–171.

Zákon č. 114/1967 Sb., o volbách do národních výborů. Sbírka zákonů Československé socialistické

republiky, 1967, č. 43, 426–433.

Periodika:

ČIN, 1948, r. IV, č. 10, 6.

ČIN, 1948, r. IV, č. 62, 3.

KROMĚŘÍŽSKÁ JISKRA, 1985, r. XXIII, č. 10, 3.

KROMĚŘÍŽSKÁ JISKRA, 1989, r. XL, 51–52, 1.

KROMĚŘÍŽSKÁ JISKRA, 1990, r. XLI, č. 6, 1.

KROMĚŘÍŽSKÁ JISKRA, 1990, r. XLI, č. 7, 1.

KROMĚŘÍŽSKÁ JISKRA, 1990, r. XLI, č. 7, 2.

LIDOVÉ NOVINY, 1936, r. 44, č. 636, 3.

MORAVSKÝ DENÍK, 1938, r. XXXIII, č. 128, 6.

OBZOR, 1933, r. XXVI, č. 40, 2.

POZOROVATEL, 1938, r. XXXV, č. 47, 4.

RUDÉ PRÁVO, 1946, b. r., č. 111, PŘÍLOHA, 4.

STRÁŽ, 1938, r. I, č. 31, 5.

STRÁŽ LIDU, 1946, r. II, č. 117, 1.

ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE, 1970, r. V, č. 8, 141–142.

ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE, 1972, r. VII, č. 1, 2–4.

ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE, 1976, r. XI, č. 1, 13–15.

ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE, 1976, r. XI, č. 11, příloha Poslanci Městského národního výboru v Kroměříži zvolení 22.–23. října 1976, 2–11.

ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE, 1979, r. XIV, č. 11, 227.

ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE, 1981, r. XVI, č. 7–8, příloha Poslanci Městského národního výboru v Kroměříži 1981–1986, 2–12.

ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE, 1986, r. XXI, č. 6, 117.

ZPRAVODAJ MĚSTA KROMĚŘÍŽE, 1990, r. XXV, č. 2, 46.

Ostatní:

Emailová komunikace s Viktorem Chrástem st. [20. prosince 2021].

Evidenční záznamy Hlavní správy vojenské kontrarozvědky, Doplněk č. 1 k původnímu vydání. [online]. Archiv bezpečnostních složek [ověřeno 1. května 2024]. <https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/vyhledavani-evidencni-zaznamy/obrana/>.

Ing. Josef Plíhal [online]. MyHeritage. [ověřeno 1. května 2024]. <https://www.myheritage.cz/research/collection-10147/billiongraves?itemId=83564552&action=showRecord>.

Rozhovor s Petrem Kvapílkem [1. ledna 2022].

Volby do zastupitelstev obcí 18.11.–19.11.1994 [online]. Volby.cz. [ověřeno 1. května 2024]. <https://volby.cz/pls/kv1994/kv11111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=2&xnumnuts=3708&xobec=588296>.

Volby do zastupitelstev obcí 1998–2000 [online]. Volby.cz. [ověřeno 1. května 2024]. <https://volby.cz/pls/kv1998/kv111111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=2&xnumnuts=7201&xobec=588296&xstrana=47>.

Volby do zastupitelstev obcí 01.11.–02.11.2002 [online]. Volby.cz. [ověřeno 1. května 2024]. <https://volby.cz/pls/kv2002/kv111111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=2&xnumnuts=7201&xobec=588296&xstrana=47>.

Volby do zastupitelstev obcí 20.10.–21.10.2006 [online]. Volby.cz. [ověřeno 1. května 2024]. <https://volby.cz/pls/kv2006/kv21111?xjazyk=CZ&xid=1&xv=12&xdz=2&xnumnuts=7201&xobec=588296&xstrana=47>.